

Mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenskspråkiga dagvård

- På väg mot en gemensam mobbningsförebyggande plan

Laura Rissanen

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	14257
Författare:	Laura Rissanen
Arbetets namn:	Mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenskspråkiga dagvård - På väg mot en gemensam mobbningsförebyggande plan
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas
Uppdragsgivare:	Esbo stads svenska bildningstjänster
<p>Sammandrag:</p> <p>Mobbning mellan små barn har inte diskuterats så mycket tidigare, eftersom man ansett att små barns bråk inte uppfyller definitionerna av mobbning, att småbarn inte är kapabla att systematiskt skada en annan, samt att olika konflikter hör till barnets normala övande av sociala färdigheter. Det blir allt viktigare för daghemmen att förebygga negativt beteende, eftersom de har möjlighet att styra utveckling mot rätt håll, före barnen börjar skolan. Syftet med denna studie är att utreda personalens erfarenheter och behov kring mobbning och mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenskspråkiga dagvård. Genom fem kvalitativa intervjuer har jag sökt svar på följande problemställningar: Hurdana erfarenheter har personalen kring mobbning och mobbningsförebyggande arbete? Hur genomförs mobbningsförebyggande arbete för tillfället på daghem inom Esbo stad? Vilka är de viktigaste punkterna som borde lyftas upp i en mobbningsförebyggande plan enligt personalen?</p> <p>Undersökningen har en socialpedagogisk referensram med fördjupning i begreppen inklusion och social kompetens. Resultatet av intervjuerna har jag analyserat enligt principerna för innehållsanalys. Sammanlagt genomfördes fem intervjuer på fem olika enheter inom Esbo stads dagvård. I intervjuerna medverkade fostringspersonal med olika utbildningar som arbetade i olika ålders barngrupper. Undersökningens resultat tyder på att mobbning inom daghemscontext förekommer och det är något man arbetar emot aktivt dagligen på fältet genom olika program och genom konkreta arbetssätt. Daghemspersonalen är medveten om mobbningsförebyggande arbetets vikt och nödvändighet. De intervjuade var nöjda med sina nuvarande planer men kom också med förslag för den nya planen. Resultatet av undersökningen bekräftar vikten av mobbningsförebyggande arbetet inom dagvården. Viktiga faktorer som lyftes upp var smågruppsverksamheten, beaktande av den mobbades subjektiva erfarenheter samt närvarande vuxna. Studien bidrar till att öka kunskap om mobbning inom dagvårdskontexten samt vid bildandet av den nya mobbningsförebyggande planen för Esbo stads svenskspråkiga dagvård.</p>	
Nyckelord:	Socialpedagogik, Social inklusion, Social kompetens, Mobbing, Mobbningsförebyggande arbete, Daghem
Sidantal:	69s.
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	14257
Author:	Laura Rissanen
Title:	Bullying prevention in Espoo Swedish-language day care - Towards a common bullying prevention plan
Supervisor (Arcada):	Carina Kiukas
Commissioned by:	Esbo stads svenska bildningstjänster
<p>Abstract:</p> <p>Bullying among young children has not been discussed much earlier, as it was thought that young children's disputes don't meet the definitions of bullying, that young children are not capable of systematically harming another, and that the various conflicts belong to the child's normal exercise of social skills. It is becoming increasingly important for day-care centers to prevent negative behavior because they have the ability to control the child's development towards the right direction, before children start school. The purpose of this study is to investigate the staff's experiences and needs concerning bullying and bullying prevention in Espoo Swedish-language day care. Through five qualitative interviews, I have sought answers to the following issues: What kinds of experiences and needs do staff have about bullying and bullying prevention? How does bullying prevention work currently in kindergartens in Espoo? Which are the main topics according to the staff that should be brought up in a bullying prevention plan?</p> <p>The study has a social pedagogic theoretical frame of reference, with an emphasis on inclusion and social skills. The results of the interviews were analyzed by means of principles of content analysis. A total of five interviews were done in five different kindergarten units of Espoo Swedish-language day care. Day care personnel of dissimilar education took part in the interviews, all worked in groups with children in different ages. The survey results indicate that bullying in the kindergarten context exists, and it is worked against actively in the field through various programs and practical approaches. Kindergarten staff are aware of the importance and need of bullying prevention work. The interviewees were satisfied with their current bullying prevention plans but also came up with suggestions for the new plan. The results of the study confirm the importance of bullying prevention work in day care. Key factors which were brought up were small- group activities, taking the victim's subjective experiences to consideration and adult's presence. The study contributes by increasing knowledge about bullying in the day care context and helps in the formation of a new bullying prevention plan for the Espoo Swedish-language day care.</p>	
Keywords:	Social pedagogics, Social inclusion, Social skills, Bullying, Bullying preventive work, Kindergarten
Number of pages:	69s.
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Tunnistenumero:	14257
Tekijä:	Laura Rissanen
Työn nimi:	Kiusaaminen ehkäisy Espoon kaupungin ruotsinkielisessä päivähoitossa - Kohti yhteistä kiusaamisen ehkäisy suunnitelmaa
Työn ohjaaja (Arcada):	Carina Kiukas
Toimeksiantaja:	Esbo stads svenska bildningstjänster
<p>Tiivistelmä: Kiusaamisesta nuorten lasten keskuudessa ei ole keskusteltu paljon aikaisemmin, koska pienten lasten riitojen ei ole katsottu täyttävän kiusaamisen määritelmää, uskottiin että pienet lapset eivät voi järjestelmällisesti vahingoittaa toista, ja että eri konfliktit kuuluvat lapsen tavanomaiseen sosiaalisten taitojen harjoittamiseen. On yhä tärkeämpää että päiväkodissa yritetään estää negatiivinen käytös, koska heillä on kyky ohjata kehitystä oikeaan suuntaan, ennen kuin lapset aloittavat koulun. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia työntekijöiden kokemuksia ja tarpeita koskien kiusaamista ja kiusaamisen ehkäisyä Espoon ruotsinkielisessä päivähoitossa. Viiden kvalitatiivisen haastattelun avulla olen etsinyt vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Millaisia kokemuksia työntekijöillä on kiusaamisesta ja kiusaamisen ehkäisystä? Miten kiusaamista ehkäistään tällä hetkellä Espoon ruotsinkielisissä päiväkodeissa? Mitkä ovat pääkohdat, jotka henkilökunnan mukaan olisi nostettava esiin kiusaamisen vastaisessa suunnitelmassa? Tutkimuksella on sosiaalipedagoginen teoriapohja jossa on syvennytty käsitteisiin inkluusio ja sosiaaliset taidot. Tutkimuksen tulokset analysoitiin sisältöanalyysillä. Kaikkiaan toteutettiin viisi haastattelua eri päivähoitoyksikössä. Haastatteluihin osallistui kasvatushenkilökuntaa moninaisilla koulutuksilla, heistä kaksi työskenteli 1-3 vuotiaiden lasten ryhmissä ja kolme 3-5 vuotiaiden lasten ryhmissä. Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että kiusaamista päiväkodeissa on olemassa ja se on jotain, jota vastaan työskennellään aktiivisesti päivittäisessä työssä alan erilaisten ohjelmien ja käytännön lähestymistapojen kautta. Päiväkodin henkilökunta on tietoinen kiusaamista ehkäisevän työn merkityksestä ja tarpeesta. Haastateltavat olivat tyytyväisiä nykyisiin kiusaamista ehkäiseviin suunnitelmiinsa, mutta toivat myös ilmi ehdotuksia uuteen suunnitelmaan. Tutkimuksen tulokset vahvistavat kiusaamista ehkäisevän työn tärkeyden päivähoitossa. Tärkeitä tekijöitä joita tuotiin esille, olivat pienryhmätoiminta, uhrin subjektiivisten kokemusten huomioiminen ja aikuisten läsnäolo. Tutkimus lisää tietoisuutta kiusaamisesta ilmiönä päiväkodeissa ja myötävaikuttaa uuden kiusaamista ehkäisevän suunnitelman muodostamiseen Espoon kaupungin ruotsinkieliseen päivähoitoon.</p>	
Avainsanat:	Sosiaalipedagogiikka, Sosiaalinen osallisuus/inkluusio, Sosiaaliset taidot, Kiusaaminen, Kiusaamisen ennaltaehkäisy, Päiväkoti
Sivumäärä:	69s.
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	Inledning och bakgrund	7
1.1	Syfte och frågeställning	9
1.2	Samarbetspartner och avgränsning	10
2	Tidigare forskning	11
3	Teoretisk referensram	16
3.1	Socialpedagogik	16
3.1.1	<i>Social inklusion</i>	17
3.1.2	<i>Social kompetens</i>	19
3.2	Mobbning	21
3.2.1	<i>Roller</i>	23
3.2.2	<i>Olika typer av mobbning</i>	25
3.2.3	<i>Mobbningsförebyggande arbete</i>	26
4	Metod	28
4.1	Öppen intervju	29
4.2	Innehållsanalys	31
4.3	Etiska aspekter	31
5	Resultat	32
5.1	Mobbning inom daghemmet	32
5.2	Den sociala kompetensens betydelse	36
5.3	Mobbningsförebyggande arbete på daghemmen	37
5.4	Ingripande vid mobbningsfall	41
5.5	Tidigare mobbningsförebyggande planer	42
5.6	Behov kring den nya mobbningsförebyggande planen	44
6	Analys	47
6.1	Erfarenheter och behov hos personalen kring mobbning och mobbningsförebyggande arbete	47
6.2	Viktigaste punkterna som borde lyftas upp i en mobbningsförebyggande plan enligt personalen	51
6.3	Viktigaste faktorerna inom mobbningsförebyggande arbetet	55
7	Diskussion	56
7.1	Metoddiskussion	56
7.2	Resultatdiskussion	58

7.3	Arbetslivsrelevans och förslag på fortsatt forskning	60
Källor	61
Bilagor	64
	Bilaga 1 - Intervjuguide.....	64
	Bilaga 2 - Informationsbrev	66
	Bilaga 3 - Informerat samtycke.....	67
	Bilaga 4 - Ansökan om undersökningstillstånd.....	68

1 INLEDNING OCH BAKGRUND

Detta arbete är en del av en större helhet som rymmer fyra stycken examensarbeten, som till en del stöder varandra i processen mot en gemensam mobbningsförebyggande plan för Esbo stads svenskspråkiga dagvård. Esbo stad har gjort en ny läroplan för dagvården som tas i bruk 1.8.2015.

Enligt § 2 a i lagen om barndagvård (36/1973) ska dagvården erbjuda barnet trygga människorelationer, en verksamhet som på ett mångsidigt sätt stöder barnets utveckling samt en gynnsam uppväxtmiljö som beaktar barnets bakgrund. Dessutom bör daghemmen ha en krisplan för vanligaste störningssituationerna, mobbning nämns som en sådan situation. (Saarsalmi 2008:13, Stoor-Grenner & Kirves 2011:10)

Enligt lagen om den grundläggande utbildningen måste skolan och förskolan utarbeta en handlingsplan som skyddar eleverna från våld, mobbning och trakasserier. Däremot nämns inte mobbning eller mobbningsförebyggande arbete direkt i lagen om barndagvård eller i planen för småbarnsfostran. Istället betonas inom planen för småbarnsfostran att barnet har rätten till trygga människorelationer samt att man bör stärka beteendeformer och verksamhetssätt som beaktar andra personer. (Folkhälsan)

I FN:s konvention om barnets rättigheter fastställs att alla barn ska ha samma rättigheter, vara likvärdiga och att inget barn får diskrimineras. Enligt artikel 19 har alla barn rätt till skydd mot psykiskt och fysiskt våld. (Stoor-Grenner & Kirves 2011:9)

Mobbning inom dagvården har inte diskuterats så mycket tidigare, eller också har forskning inom området inte nått barn i dagvårdsåldern. Ofta anses det att små barns bråkande med varandra inte uppfyller definitionerna av mobbning, och har därför ignorerats. Man har tänkt att ett litet barn inte är kapabelt att systematiskt skada en annan, och att en del av barnens negativa interaktion omfattar barnens normala växelverkan, att barn måste förtjäna sin plats i gruppen och lära sig sociala spelregler. Då omgivande samhället förknippar barnets negativa beteende till något som hör till åldern, har det varit svårt för dagvårdspersonalen att ta tag i problemet. (Repo 2013:12)

Folkhälsan och Mannerheims Barnskyddsförbund utförde under åren 2009–2010 ett samarbetsprojekt, vilket finansierades av Social- och hälsovårdsministeriet. Målet för projektet var att framföra och utveckla tidigt ingripande i mobbning bland barn under skolåldern. För utredningen utfördes intervjuer med 3–6-åriga barn (61 st.), föräldrar (24 st.) och anställda (29 st.) från fyra svenska och fyra finska daghem. Resultaten visar att systematisk och upprepad mobbning redan förekommer bland små barn och att det är viktigt att arbeta mot mobbning redan i tidig ålder. Genom intervjuerna kom det också fram att personalen saknar tydliga redskap för att kunna känna igen, ingripa och förebygga mobbning. De publicerade en handbok som innehåller stödmaterial för förebyggande och ingripande i mobbning, samt ordnar utbildning inom området, riktat till de som arbetar inom dagvården samt inom barn- och klubbverksamhet. (Folkhälsan)

Det blir en allt mer viktigare uppgift för daghemmen att motverka och förebygga negativa beteendemönster såsom mobbning. Daghemmen har möjligheten till att styra utvecklingen mot rätt håll. Men detta förutsätter kvalitativ verksamhet, utbildad personal, medvetenhet, kunnighet och konsekvent arbete mot mobbning. Det är professionellas uppgift att skapa de sociala möjligheterna för mänsklig utveckling och förändring. Tidigt ingripande i mobbning ökar barnets psykologiska, sociala och fysiska säkerhet och stöder bildandet av en trygg inlärningsmiljö som har en stor betydelse vid barnens uppväxt och utveckling. (Repo 2013:13, 15, Madsen 2006:178)

Forskning har visat att barn som utsatts för mobbning har större risk att senare i livet lida av dålig självkänsla, depression, ångest och destruktiva tankar. Om barnet upplever mobbning redan vid tidig ålder, kan barnet tro att det är någonting som hör till livet, och det kan påverka starkt identitetsbildningen. (Repo 2013:14) Olweus (1992:26) uppföljningsundersökningar har också visat att barn som är aggressiva eller mobbar andra löper en större risk att senare ägna sig åt andra problembeteenden såsom kriminalitet och alkoholmissbruk.

Trots att det finns lite forskning om mobbning och mobbningsförebyggande planer inom dagvården, finns mycket skrivet om mobbningsförebyggande planer för skolor. Detta beror på att ländernas system för småbarnsfostran skiljer sig från varandra,

eftersom småbarnsfostran i många länder hör till skolsystemet och man börjar skolan tidigare än i Finland. Då man talar om skolmobbing menar man alla barn upp från 4-år, i många länder stannar de yngre barnen hemma. (Repo 2013:56)

I Sverige har det sedan år 2006 varit lagstadgat för daghemmen att ha likabehandlingsplaner mot diskriminering. I Sverige talar man sällan om mobbing, man talar istället om kränkande behandling. Det betyder att all kränkande behandling bör åtgärdas så att det inte hinner bildas till mobbing. I Sverige förekommer minst mobbing i hela norden, och man har uppmärksammat barnens mellanmänniska relationer mycket längre än vad man gjort i Finland. (Repo 2013:16)

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med mitt examensarbete är att utreda personalens erfarenheter och behov kring mobbing och mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenskspråkiga dagvård. Detta kommer jag att göra genom att utföra kvalitativa intervjuer på några av daghemmen. Det färdiga arbetet kommer att bidra till en ökad kunskap om mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads daghem samt hur det kan förbättras. Undersökningsresultaten kommer också att stöda en annan examenarbetsgrupp vid bildandet av en ny gemensam mobbningsförebyggande plan för Esbo stads svenskspråkiga dagvård.

- Hurdana erfarenheter och behov har personalen kring mobbing och mobbningsförebyggande arbete?
- Hur genomförs mobbningsförebyggande arbete för tillfället på daghem inom Esbo stad?
- Vilka är de viktigaste punkterna som borde lyftas upp i en mobbningsförebyggande plan enligt personalen?

1.2 Samarbetspartner och avgränsning

I min undersökning kommer jag att koncentrera mig endast på att undersöka mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenskspråkiga daghem. Jag gör samarbete med Esbo stad eftersom de har gjort en beställning för detta arbete, och är således mina uppdragsgivare. Jag kommer att intervjua personal på fem olika daghem i Esbo, samarbetspartnern kommer själv att komma med förslag, vilka daghem intervjun kan genomföras på. Jag kommer att intervjua två personer som jobbar med barn i åldern 0-3 år, och tre personer som jobbar med de äldre barnen i åldern 3-5 år. Avgränsningen har gjorts eftersom Esbo stad har så många daghem att det skulle bli omöjligt att göra en intervju på alla daghem.

Esbo är Finlands näst största stad, och är internationellt känt som ett center för kompetens, forskning och utveckling. Utbildningsmöjligheter erbjuds för all ålders kommunbor och Esbo stad uppmuntrar alla till ett livslångt lärande. (Esbo stad 2012b)

Resultatenheten svenska bildningstjänster ansvarar för att ordna svenskspråkig dagvård samt förskoleundervisning inom Esbo stad. På dagvårdens sida ansvarar de över att anordna specialdagvård, till dagvården inkluderade stödet för hemvård och privat vård samt annat dagvårdsrelaterat ekonomiskt stöd, övervakar den privata dagvården samt ansvarar för att utvärdera och utveckla verksamheten. (Esbo stad 2012c)

De svenska daghemmen i Esbo är indelade i tre områden: norra, västra och östra området, områden leds av en områdesansvarig daghemsföreståndare. Svenskspråkiga dagvården ordnas kommunalt och privat i daghem och gruppfamiljedaghem samt som familjedagvård. Dagvården erbjuder barnet en trygg vårdplats för barnet att växa, lära och utvecklas. Dagvårdspersonalen uppgift är att beakta barnets individualitet, ålder och utvecklingsbehov och ta i hänsyn språk och kultur. (Esbo Stad 2012a)

2 TIDIGARE FORSKNING

Den tidigare forskning jag använt mig av i mitt arbete har jag funnit genom databassökningar. Jag har inte lagt fasta vid några årtal eftersom all forskning kring mobbningsförebyggande arbete är relativt ny och jag anser att fenomenet inom dagvården inte ändrat så mycket.

Jag har använt sökorden bullying, prevention, preschool, kindergarten, plan, kiusaaminen, ehkäisy, suunnitelma, varhaiskavatus, mobbning, förebyggande, plan, barn, dagvård, i databaserna SAGE, EBSCO och Google Scholar. Detta resulterade i många forskningar som handlade om mobbning och ingripande i mobbningsituationer inom skolan. Jag kom fram till att det finns litet forskat inom mobbning och mobbningsförebyggande arbete i Finland, medan resten av norden såsom Sverige och Norge är föregångare inom ämnet. Jag har valt ut fyra forskningar som jag anser relevanta och har använt som underlag för mitt arbete.

Laura Repo har skrivit sin bok ”Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy” (2013) baserad på sin doktorsavhandling. I sin bok berättar hon om sin forskning som är första påbörjade forskningen om mobbning bland små barn i Finland. Materialet uppsamlades åren 2009-2011 i huvudstadsregionen genom enkäter med anställda (771) och intervjuer (114) med både barn (3-7 år) och vuxna. Forskningens syfte var att ta reda på ifall skolmobbning kan förebyggas redan före skolåldern, hur mobbningen uttrycker sig bland barn under skolåldern samt hur vanligt fenomenet är. Forskningen bestod av enkäter, intervjuer och videoinspelningar. Ordet mobbning definierades inte åt respondenterna i intervjuerna, utan de fick själv definiera det enligt sin personliga åsikt och egna berättelser. Enligt intervjuerna har barnen en uppfattning om vad mobbning är, samt använder ordet allmänt i sitt tal. Då barnen svarade på frågan om vad mobbning är, nämnde de ofta fysiska handlingar, såsom att knuffa, slå eller knipa någon. Men de kände också till psykisk mobbning, såsom att bli lämnad utanför leken. (Repo 2013: 58-60)

Resultaten visade att 7,1 % av 3-6 åriga barnen mobbade andra, 3,3 % var offer och 2,2 % av barnen hade båda rollerna. Detta betyder att 12,6 % av alla barnen var utsatta för fenomenet. Det kom också fram att barn med invandrarbakgrund blir oftare offer, men

mobbar inte andra mer än de barnen med icke invandrarbakgrund. Det visade sig också att mobbning bland barn med behov av särskilt stöd var betydligt oftare förekommande med 14 % som mobbare, de blev också oftare mobbade av andra barn (7 %) och till och med 8 % hade båda rollerna. Resultaten visade också att pojkarna oftare tar mobbarollen 64 %, än flickorna 36 %. (Repo 2013: 70-71)

Som slutsats anser Repo (2013:68) att systematisk mobbning inträffar också bland barn i daghems ålder, och verkar vara motsvarande till skolmobbning. Daghemsbarnen talar om mobbning som ett dagligt fenomen och innehållet motsvarar vuxnas åsikter. Repo tror att det är viktigt att ta barnets berättelser och upplevelser på allvar, men att forskningsinformation som samlas in av barn alltid behöver stöd av de vuxna.

Jag valde ut forskningen eftersom den tar reda på om små barn är kapabla att mobba, och hur det uttrycker sig. Eftersom diskussionen kring små barns förmåga att kunna mobba har diskuterats mycket, ville jag först klargöra att det finns bevis på det.

I forskningen "Social behavior and peer relationships of victims, bully-victims, and bullies in kindergarten" utförd av Perren och Alsaker (2006) var syftet att undersöka det sociala beteendet och kamratrelationerna bland barn i daghemsålder som var inblandade i mobbning, jämfört med barn som inte var direkt relaterade till dessa situationer. I studien deltog 18 offentliga daghem i Schweiz, 344 barn, varav 190 stycken pojkar och 154 stycken flickor, i åldern 5-7 år.

Som metoder användes frågeformulär för lärarna och intervju av barnen. Förskolelärarna fyllde frågeformulär om varje barn, som handlade om barnets sociala beteende, mobbning och kränkande särbehandling. Med hjälp av frågeformulären grupperades barnen som mobbare, offer, mobbare-offer eller icke-involverade. Dessutom intervjuades varje barn individuellt, intervjun började med att barnet identifierade sina kamrater och svarade på frågor om sina vänskapsrelationer.

Forskarna kunde hitta tydliga beteendemönster för offren, mobbarna och mobbare-offren. Vissa av dessa beteenden kan betraktas som riskfaktorer för att börja mobba eller bli mobbad. Dessa resultat betonar betydelsen av kamratrelationerna vid mobbnings

problematik. Avsaknad av vänner hos de mobbade barnen kan orsaka att de blir psykologiskt och socialt sårbara och således lätta mål. Mobbarna var eftersökta vänner av särskilt andra aggressiva pojkar. De aggressiva barnens sammankoppling kan leda till ökat mobbningsbeteende. Enligt läraren var 7 % av barnen offer, 7 % mobbare-offer, 12 % mobbare och 54 % var inte direkt inblandade.

Forskarna poängterade att mobbning på daghem sker i hela referenskontexten och påverkar hela gruppen, således kan man inte enligt dem på individnivå genom social utbildning påverka förekomsten av mobbning. Eftersom offren har problem med att sätta gränser och att försvara sig på ett effektivt sätt, kunde de enligt forskarna dra nytta av särskilt självträning, dock anser de att individuell träning är effektivt endast när detta kombineras med en intervention i hela gruppen. Vuxna och icke-deltagande barnen måste lära sig att känna igen mobbning så tidigt som möjligt och att ingripa då ett barn mobbas. För att uppnå detta behöver man prata öppet om mobbning i gruppen och det måste finnas tydliga regler mot mobbning.

Jag valde forskningen eftersom den tar fasta på hur man kan känna igen olika roller vid mobbningsfenomen och känna till beteende som kan anses som riskfaktorer för mobbning. Den är relevant eftersom det är viktigt för daghemspersonalen att känna till olika beteendemönster i gruppen för att kunna förebygga eller tidigt ingripa i mobbning.

Laine et. al (2010) har undersökt i sin forskning ”Longitudinal Study on the Co-occurrence of Peer Problems at Daycare Centre, in Preschool and First Grade of School” hur problem såsom; avstötning, tillbakadragande, ensamhet, mobbning samt utsatthet förekommer i referensgruppen hos barn från 5-7 år. I undersökningen deltog från början 179 barn från slumpmässigt valda daghem i Finland, dessa barn var med genom hela studien. Dessutom medräknades barnens nya grupp för varje år, som också deltog i studien, slutliga mängden deltagare var 942 barn. Barnen bedömdes varje vår under tre års tid utifrån individuella intervjuer, som stöd för intervjuerna användes en bild på barngruppen. Syftet var att undersöka referensgruppsproblemen ur barnens synvinkel, hur de syns i sociala nätverk, samt hur problemen förändrades under tiden från daghem, till förskola och fram till första klass.

Studier har visat att barn som utsatts för mobbning kan ha en bristande självkänsla och självförtroende, och att de ofta inte kan försvara sig. Social exklusion leder till svårigheter i sociala interaktionerna och brist på de sociala färdigheterna, eftersom det minskar möjligheterna till positiv samverkan och övning av sociala färdigheter i en referensgrupp, detta kan anses öka referensgruppsproblem.

Forskarna delar in barnen i tre olika grupper beroende på om de hade ett problem, ett eller flera eller inga av dessa problem. Resultaten stödde hypotesen att barnens referensgruppsproblem är vanliga. Resultaten visade att de 20 % av barnen som i början inte hade några referensgruppsproblem hade inte heller några negativa förändringar i samband med undersökningen, 80 % av barnen hade referensgruppsproblem minst en gång i året, medan 60 % av barnen hade någon slags problem under daghem och förskola, men under första klass minskade största delen av problemen signifikant och lite mer än hälften av barnen hade inga problem. Varje år hade mer än 1/5 av barnen två eller flera av dessa problem samtidigt. Sammanfattningsvis hade problemen minskat och antalet barn som inte hade dessa problem ökat, dock framgår det i tabellen att mobbningen ökade i förskolan och skolan.

Jag valde ovannämnda forskningen eftersom den undersökte hur problem i referensgruppen utvecklas hos barn från daghemmet till skolan, studien tyder på att mobbningen ökar då barnet börjar förskolan och skolan. Dessutom kan många av problemen som studerades i undersökningen vara direkta resultat av mobbning eller orsaker för att bli mobbad. Studien väcker tankarna till att det är allt viktigare att använda sig av mobbningsförebyggande åtgärder redan då barnen är riktigt små.

”Anti-bullying intervention: Implementation and outcome” är en kvantitativ forskning utförd av Salmivalli, Kaukiainen och Voeten (2005) under åren 1999-2000 i Finland. Syftet med forskningen var att utvärdera mobbning interventionens effekt på en barngrupp. Interventionen implementerades i 48 skolklasser i 16 Finska skolor, i klasserna fyra, fem och sex. Tillsammans deltog 48 stycken läraren och 1220 barn.

Lärarna utförde själv interventionerna i skolklasserna med stöd av en kurs på ett år som behandlade mobbning. Lärarnas skolning gick ut på fyra träffar under skolåret, där de

fick feedback om situationen i deras klasser baserad på barnens svar på den första enkäten. De fick fakta och information om mobbning som fenomen, och olika metoder att ingripa i mobbning på klass- och skolnivå. De fick diskutera och dela med sig erfarenheter om effektiva metoder att ingripa i mobbning, samt planera tillsammans kommande interventioner. De fick också konsultation för enskilda fall där de kände att de hade svårigheter att veta hur ingripa eller hantera situationen.

Som metod användes frågeformulär, rapporten baserar sig på enkäter som uppsamlades under två utvärderingsskedan under projektet. I enkäterna försökte man ta reda på mängden mobbare och offer, mängd av sedd och upplevd mobbning, elevernas egna attityder mot mobbning, deras egna och andras beteende i en mobbningsituation och tro på eget inflytande i en mobbningsituation. Det samlades också in rapporter av lärarna som behandlade deras egna konkreta interventions handlingar, för att det faktiska innehållet i interventionen kunde jämföras med vad som planerats.

Resultaten visar att man hittade en positiv inverkan på många resultatvariabler, såsom mobbarnas och offrens mängd, sedd och upplevd mobbning. Interventionens påverkan var mer tydlig på fjärde klassen än på femte, men bara i de skolorna där man gjort aktiva ingrepp. Baserat på tidigare studier har man föreslagit att det ofta är mer effektivt att ingripa i mobbning bland yngre elever, forskarna tror att till och med ett års skillnad kan påverka resultaten.

Jag valde forskningen eftersom jag ville ta reda på hur konkreta resultat på implementering av mobbningsintervention ser ut. Forskningen är relevant fastän den skiljer sig från de tidigare med lite äldre barn som fokusgrupp. Det finns forskning som tyder på att mobbning uttrycker sig liknande bland små barn och lite äldre skolbarn.

3 TEORETISK REFERENS RAM

I detta kapitel presenterar jag min teoretiska referensram genom att beskriva vad socialpedagogik, social inklusion, social kompetens samt mobbning i daghemskontext betyder. Arbetet har en socialpedagogisk referensram.

3.1 Socialpedagogik

Enligt Kurki & Nivala (2006: 11-12) har socialpedagogiken två uppgifter. Att hjälpa människan att växa in i samhället och fungera i samhället tillsammans med andra människor, samt att stöda exkluderade och utsatta människor till ansvarstagande, delaktighet och ett bättre liv.

Eriksson & Markström hänvisar till Stensmos definition om att socialpedagogens uppgift är att vägleda social inlärning, den inlärning som uppstår i mötet mellan två människor. Socialpedagogiska arbetet grundar sig på att ge klienterna kunskaper, färdigheter och normer så att de kan utveckla sina sociala resurser och relationer till andra människor. (2000:187) Också Madsen (2006: 65-66) anser att socialpedagogikens uppgift är att förebygga och lösa sociala och pedagogiska konflikter, samt bidra till att utveckla sociala band mellan individerna, stärka människans sociala kapacitet och individens deltagande.

Socialpedagogiken kan anses vara en slags "krispedagogik" som inträder då sociala konflikter uppstår och människors livsvillkor är hotade. Socialpedagogiken stöder individer och grupper som befinner sig i risk att bli exkluderade. (Madsen 2006: 65-66)

Då samhället ständigt förändras betyder det att socialpedagogens arbete förändras tillsammans med människornas behov, uppgiften blir att söka orsaken till rådande samhällsliga omständigheter och hitta lösningar. Det moderna samhället vi lever i ställer vissa krav på individens sociala kapacitet och kunskap, då alla inte klarar av att leva upp till dessa krav har det bildats kategorier för de avvikande som kan nämnas som de utstötta, marginaliserade, utsatta, sårbara och socialt exkluderade. Socialpedagogikens uppgift är att skapa möjligheter för socialt deltagande, att individerna kan leva på olika

sätt i samma värld. Man strävar efter att inkludera alla människor i samhället oberoende av livsstil, särskilda behov eller funktionshinder. (Madsen 2006:7, 9, 11-12, 36)

Socialpedagogiken betonar att läroprocesserna formar människans sociala gemenskaper, och som leder till utanförskap eller delaktighet i samhället. Socialpedagogiken kan ses som någonting som bemöter utanförskap. Grundtanken för socialpedagogiken är teorier om lärande och utveckling med fokus på samspel och interaktionens betydelse. Socialpedagogiken anser lärande och utveckling av identitet som processer som sker i samarbete med varandra. Människan behöver kontakt och möten med andra för lära sig om världsbild och självbild, eftersom vi får kunskapen om omvärlden och oss själva från vår omgivning. (Cederlund & Berglund 2014: 33-36)

Genom att tolka samhällets spelregler, koder och genom sin egna erfarenheter skapar människan sin unika personlighet. Kommunikation och socialt samspel är väsentligt då man utvecklar sin individualitet. Enligt socialpedagogiken ska man lyfta upp styrkorna och möjligheterna hos individen, och stöda människornas egna resurser att påverka sin situation och utveckling. (Cederlund & Berglund 2014: 36, 56-57, 90)

Man kan anse daghemmet som en obligatorisk levnadsmiljö för största delen av barnen i en viss livs fas. Det handlar om en nödvändig och betydelsefull social arena där barnen kan lära sig vardagslivserfarenheter. Det handlar om att lära sig både spontan och planerad samvaro med jämnåriga. Med socialpedagogiken försöker man stöda barnen att leva ett meningsfullt vardagsliv genom att stöda barnets relationer till andra samt utveckling av vardagliga kompetenser. (Madsen 2006:203,206)

3.1.1 Social inklusion

Social inklusion handlar om tillhörighet och deltagande i det sociala livet, både på ett subjektivt och ett objektivt sätt. Subjektiva dimensionen handlar om personens upplevda tillhörighet, medan objektiva dimensionen handlar om det iakttagbara deltagandet. (Ytterhus 2003:17)

Ordet exklusion betyder att hålla någon utanför, som redan befinner sig utanför eller att stöta ut någon som tidigare befunnit sig innanför. Social exklusion är ett socialt problem som fokuseras på materiella brister och bristfälligt deltagande i samhället. Sociala problem uppstår ofta i samband med exklusion. Om man känner sig exkluderad kan man anse att man inte är en del av gruppen, för att man har hamnat utanför. Social inklusion betyder att medräkna någon i helheten och anses som ett redskap för att tillgodose alla individer deras universella rättigheter. Social inklusion är ett redskap för pedagogerna att utveckla social mångfald och skapa möjligheter för allas sociala deltagande i olika gemenskaper. (Madsen 2006: 172-174 Jönhill 2012: 8-9, 42-43)

Att vara inkluderad betyder att vara medlem i någon kontext i samhället, det är viktigt också för att samhället ska fungera och vi ska kunna överleva och leva i goda förhållanden. Vi alla som enskilda personer i olika avseenden är både inkluderade och exkluderade, man kan vara utanför i vissa system och innanför i ett annat. För att överleva och leva i det moderna samhället är det nödvändigt att ingå i olika kommunikativa system, som barn måste man gå i skola, som vuxen ha ett arbete. (Jönhill 2012:8-9, 40)

Social inklusion kan också förstås som en kvantitativ storhet, som studeras genom att följa hur många grupper ett barn är verksam i, antalet barn som barnet leker med och hur ofta. Om man studerar barns deltagande på detta vis, kan många barn anses vara mycket inkluderade, eftersom de ser ut att delta i många olika sammanhang under en dag. Detta stämmer inte alltid, dessa intryck bevisar inte att barnet känner sig delaktigt, uppskattad som deltagare eller att barnet får inta den rollen i leken som hen önskar sig. Därför är det viktigt som pedagog att fästa uppmärksamhet på barnets subjektiva upplevelse. (Madsen 2006:216–217)

Begreppet ”den rymliga förskolan” används för att förklara strävan till att expandera normalitetsförväntningarna på enskilda barnet. Man strävar till att alla barn kunde inkluderas i dagvården, genom att rikta stödande åtgärder mot hela barngemenskapen. Socialpedagogikens uppgift är att utveckla alla barns möjligheter till att delta i sociala gemenskaper, också de med särskilda behov. (Madsen 2006: 24-25)

Madsen (2006:171) nämner begreppet rymlighet, man kan tala om rymliga daghemmet, rymliga skolan osv. Dessa ska lägga grunden till det rymliga samhället, ett samhälle för alla oavsett social bakgrund, särskilda behov eller kulturbakgrund. Uppfattningen med det rymliga samhället uttrycks ofta med begreppet social inklusion.

Socialt deltagande är en grundläggande förutsättning för lärande, lärande och utveckling är resultatet av socialt deltagande som betyder att människan är inkluderad i vissa sociala kontexter och kräver bestämda sociala kompetenser. Samtidigt är de sociala kompetenserna ett resultat av lärandet inom sociala kontexterna. Barn lär sig genom att delta, om de inte får vara med i vissa sociala situationer, exkluderas de också från läromöjligheter som att handla i bestämda sociala kontexter. Dessa påverkar utvecklingen av de sociala kompetenserna. (Madsen 2006: 178-179, 200)

3.1.2 Social kompetens

Kompetens betyder att man har bestämda kunskaper och har vissa specifika färdigheter inom ett område. Det betyder att man klarar av att göra vad som krävs i en situation. Kompetens bygger på människans identitet och självkänsla, då man fokuserar sig på en människas kompetens är det ofta de positiva egenskaperna som uppmärksammas. Med social kompetens menas en speciell del av personens kompetens. Det handlar om kunskap, färdigheter, värderingar och motivation till att samspela med andra människor. Det handlar om konsten att umgås med andra men också hur vi förhåller oss till varandra. (Pape 2001: 20-22)

De tre första åren i ett barns liv är utvecklingspsykologiskt sätt de viktigaste, då skapar man grunder till barnets självuppfattning, och uppfattningen om mellanmänsklig växelverkan. Inläring av sociala färdigheter börjar redan vid barnets och vårdarens tidiga relationsbildning, som leder till socialisering genom att barnet bildar förtroende till andra människor, och det bildas en förmåga att fungera tillsammans med andra. (Keltikangas-Järvinen 2012:7-8)

Kännetecknande för barnens gruppförhållanden är att bli accepterad, att ha kontakt med andra, maktpositionen i gruppen samt eget rykte. I en referensgrupp får barnet en

möjlighet att bilda vänskapsrelationer och höra till en grupp. Dagvården är en central utvecklingsmiljö där tidiga förbindelser utvecklas och där dessa bör stödas. Vänskapsförhållanden skyddar barnet från negativa emotionella upplevelser såsom att bli mobbad och resultaten av det. Ett bra socialt nätverk stöder barnets utveckling, och positiva erfarenheter i referensgruppen ger barnet möjligheten att känna sig som en del av gruppen samt utveckla sina sociala färdigheter och sin självkänedom. (Repo 2013:117)

För att barnet kan få positiva erfarenheter via interaktion med referensgruppen behöver barnet vissa färdigheter, sociala kompetenser. Till sociala kompetensen räknas sociala färdigheter, som att kunna vara med i gruppen, samarbetsförmåga samt emotionella färdigheter. Allvarliga brister i de sociala färdigheterna kan leda till t. ex mobbning. Barnets sociala kompetens är ett mångdimensionellt fenomen, som påverkas av kulturen. Man kan säga att social kompetens handlar om individens förmåga att använda sina egna och omgivningens resurser framgångsrikt och således nå sina egna personliga mål. Svag social kompetens definieras som misslyckande i att skapa och upprätthålla sina sociala förhållanden. Med små barn kan man inte öva skilt den sociala kompetensen utan för dem är hela deras liv för tillfället arenan för att öva sina olika färdigheter. (Repo 2013: 119-120)

Det är viktigt att redan i dagvården träna tillsammans med barnen på de interaktionsfärdigheter som behövs i kamratrelationer och som är förknippade med att lära känna andra, få vänner, bli del av gruppen, berätta om sig själv och ta hänsyn till andra. Dessa färdigheter hjälper barnet att få kamrater och bli accepterade av kamratgruppen. (Stoor-Grenner & Kirves 2011:25) Det räcker inte att vi lär barnen sociala färdigheter och hur de ska användas, eftersom barn behöver hjälp av vuxna att sortera känslor och upplevelser. För att stärka barnen till ett positivt umgänge med andra, behöver man vara tillgänglig och stöda barnen i olika situationer de upplever. (Pape 2001:27)

För att stärka barnets sociala kompetens behöver den vuxna ta ansvar och visa att man bryr sig om barnet. Vi måste lära barnen tydligt hurdant uppförande accepteras och vad som inte accepteras. Det är viktigt att värdesätta och stärka det unika och speciella hos

varje barn, samt fokusera på att de individuella sidorna kan användas på bästa möjliga sättet för att stärka sociala kompetensen. (Pape 2001:120,193)

Bristande social kompetens kan anses som ett slags avvikande beteende, svårigheter att kunna hantera relationer och konflikter och att anpassa sig i en grupp. (Persson 2003:25) Enligt Coloroso (2004:74) kan mobbning också leda till att barnet blir isolerat från de andra och bildar överlevnadsstrategier istället för social kompetens, således kan man anse att mobbning kan skada utveckling av den sociala kompetensen och sämre social kompetens kan orsaka mobbning.

3.2 Mobbning

Enligt Olweus (2000) är mobbning medvetet och upprepat negativt beteende av en eller flera personer, som sker under en längre tidsperiod, med en avsikt att orsaka skada eller obehag åt någon annan. Såsom fysisk kontakt, ord, spridning av rykten eller utfrysning. Coloroso (2004:135) menar att mobbning har fyra kännetecken, maktobalans, avsikten att skada, hot om fortsatta angrepp och skräckvälde. Coloroso (2004:138) anser att ”mobbning är en medveten, beräknad handling som avser att skada någon som ses som mindre värd och inte anses förtjäna vare sig respekt eller omtanke.”

Mobbning är något som inte bör uppkomma i mellanmänniska förhållanden och det är något som barnet inte ska öva att handskas med, utan vuxna har alltid ansvaret att ingripa vid sådana situationer. Alla bråk och konflikter mellan barn handlar inte om mobbning, utan de är vanliga saker som uppkommer i mellanmänniska förhållanden, och det är viktigt att barnet får öva dessa med stöd av en vuxen. Konflikter och kraftmätning är viktiga för barnet eftersom barnet genom dem lär att känna till känslomässiga reaktioner i sig, hantera sina känslor samt klargöra och komma överens om tvister. (Repo 2013:34, Salmivalli 2010:12)

Fastän vi har allmänna definitioner om mobbning måste vi komma ihåg att alla har individuella upplevelser kring vad som är mobbning. Hos små barn kan det vara svårt att urskilja gränsen mellan mobbning och aggressivt beteende på grund av deras oförmåga att kontrollera sina känslor och beteende. Negativa handlingar kan kallas för

mobbing endast om man medvetet försöker orsaka skada eller obehag åt någon. Bland små barn är det utmanande att känna till mobbing eftersom barnen kan kalla vad som helst för mobbing, också för att de saknar orden för att kunna berätta om sina upplevelser. Därför är det vuxnas uppgift att fungera som en tolk för barnet, för att kunna göra det är det viktigt att känna till mobbningsfenomenet, märka till mobbingen och känna till barnen väl. Att skrämna, frysa ut, plåga, terrorisera och förlöjliga hör inte till normala konflikter mellan barnen, utan det handlar alltid om mobbing i sådana fall. (Coloroso 2004:135, Repo 2013: 35-36)

För att utveckla en sund identitetsbild behöver barnet uppleva att hen skapar glädje åt andra, upplevelser av mobbing både i offer- och mobbarroll påverkar barnets identitetsbildning. Identitet betyder hur vi ser på oss själva genom andras ögon och hur vi upplever oss själva. Vuxnas roll är att genom ord stärka barnets identitet. (Repo 2013:110) För att barnet kan känna sig som en medlem i gruppen är det viktigt att barnet känner sig accepterad och omtyckt bland de jämnåriga. (Stoor-Grenner & Kirves 2010:23)

Enligt Olweus är de barnen som blir lättast offer mer ängsliga, osäkra, försiktiga, känsliga och tystlåtna än andra barn i samma ålder. (Olweus 1992:23) Då man blir mobbad brukar dessa problem öka ytterligare. Också utseendemässiga skillnader, temperament och frånträdande beteende kan öka risk för att bli mobbad. (Salmivalli 2010:28,38)

Mobbing definieras som obalans i styrkeförhållandet mellan offer och mobbare. Offret kan inte försvara sig mot negativa handlingar och negativt bemötande som hen utsatts för. Styrkeskillnaden baserar sig ofta på ålder, fysisk styrka, social styrka såsom ställning i gruppen eller stöd av de andra barnen och verbala styrkeförhållandet mellan mobbaren och offret. Mobbing handlar om missbruk av makt eller kraft. (Stoor-Grenner & Kirves 2010:7, Salmivalli 2010:13)

3.2.1 Roller

Gruppmedlemmarna har olika roller i mobbningsituationen, man talar om mobbaren, mobbare-offret, mobbningsoffret, medlöpare, förstärkare, försvarare och utomstående. Mobbare-offret är barnet som betar sig aggressivt och som resten av gruppen därför avvisar och lämnar utanför. Dessa barn kallades förr för provokativa offer, eftersom de betedde sig som om de ville provocera andra att mobba dem, och de var offer eftersom de blev lämnade utanför gruppen på grund av sitt aggressiva beteende. Detta beteende beror alltid på oförmåga att agera på ett annat sätt. Dessa barn har ofta många olika slags symtom och psykosociala problem. Medlöparen kallas barnet som aktivt är med i mobbningsituationen genom att hjälpa och stöda mobbaren, och således också blir en av mobbarna. Medlöparen är ofta med för att hen är rädd för att själv bli det nya offret och vet inte hur man ska få slut på mobbningen. Enligt Coloroso (2004) är mobbning ett inlärt beteende och därför behöver barnen också hjälp för att lära sig och stoppa det. Förstärkaren hetsar mobbaren genom positiv respons t ex att skratta. Försvararen ställer sig för att försvara offret och försöker få slut på mobbningen. De som har utomståenderollen vet att mobbning förekommer i gruppen, men låtsas vara omedvetna och söker sig bort från situationen. Rollerna skapas inte på basis av egenskaper, utan genom gruppens förväntningar och behov. En mobbningsituation kännetecknas av ojämn maktfördelning mellan mobbaren och offret, att mobbaren är fysiskt starkare, verbalt kunnigare eller har mer vänner än offret, men alltid är det inte så. Birollerna syns redan bland barn i 3-6 års ålder. Detta betyder att mobbningsens rötter som gruppfenomen finns redan inom daghemsåldern. (Repo 2013: 44-45,79. Stoor-Grenner & Kirves 2010: 4-5, Salmivalli 2010:38, Coloroso 2004:36,96)

Genom forskningar har man märkt att mobbning handlar om maktanvändning i gruppen, detta betyder inte att en hel grupp begår negativa handlingar mot en person. Gruppfenomenet betyder att några deltar i mobbningen och resten av gruppen är åskådare som passivt godkänner situationen och således möjliggör att mobbningen fortsätter. De barnen som deltar som åskådare och de barnen som inte deltar alls ger sitt godkännande för mobbningen genom att inte avbryta mobbningen. Man har upptäckt att på individuell nivå vet barnen att mobbning är fel och är emot mobbning, men de vill ändå inte ingripa i situationen eftersom det bildar ett hot. Trots den formella normen

mellan vuxna och barnen, som innebär att mobbning inte är tillåtet har det bildats egna informella gruppnormer bland barnen varvid det inte är tillåtet att ingripa i mobbningen. Gruppen möjliggör således mobbningen och befriar sig från ansvar, detta påverkar barnens moralutveckling. (Repo 2013: 42-43)

Om ett barn blir offer eller inte beror ofta enligt Coloroso (2004:73) på barnets reaktion för attackerna, att barnet ger mobbaren vad den vill genom att reagera genom att visa rädsla, apati eller förtvivlan. Detta leder ofta till nya angrepp. Ett barn kan börja mobba andra på grund av osäkerhet över sin ställning i gruppen och rädsla att bli utan vänner. Om barnet saknar förmåga att skapa och upprätthålla vänskapsrelationer kan barnet börja hota och skrämman andra för att inte behöva vara ensam. (Repo 2013:22)

Enligt Salmivalli (2005) finns det mer försvarare, desto yngre barnen är. Då personalen ingriper i mobbningen slutar de andra barnen att med hjälp och stöda mobbaren. Om personalen har gemensamma överenskommelser över hur man ingriper i mobbning, blir alla mobbningsstödjande birollerna svagare. (Repo 2013: 78-79)

Enligt lagen om grundläggande utbildning har eleverna rätt till skydd från mobbning, men man nämner inget om själva mobbaren. Inom småbarnsfostran måste man komma ihåg att ha fokus på prevention, och lagen bör skydda också mobbaren, genom att erbjuda pedagogisk undervisning och handledning för barnet, för att få en möjlighet att lära sig av med negativa och aggressiva beteende och utveckla sin självkontroll, självbehärskning, empatiförmåga och moral. Att man blir stämplad som mobbare påverkar barnets identitet och kan leda till att barnet börjar själv leva upp till det, alltså bete sig enligt sin angivna roll. Barnet blir en syndabock, eftersom andra förväntar att mobbaren alltid är den skyldige, och barnet börjar tro på det. Man har diskuterat att ordet mobbare kunde vara en för stark term för små barn, att man kunde använda ett mildare ord. (Repo 2013: 29, 53, Salmivalli 2010:30)

Mobbaren har inom tidiga forskningar ansetts vara aggressiva, högljudda och störa andra barnen, man ansåg att detta beteende berodde på brist av sociala färdigheter. Nya forskningar visar att indirekt mobbning såsom manipulering kräver social intelligens. Barnen som mobbar andra har också ett starkt behov att vara framme och i centrum för

uppmärksamhet. Mobbarna kan ofta uppnå makt och popularitet eftersom de anses vara tuffa, som handlar också om att andra barnen är rädda för mobbaren. (Salmivalli 2010:40)

Barnet föddes inte till en mobbare, däremot lär barnet sig till en mobbare. Medfödd personlighet och miljöpåverkan från hemmet, daghemmet, samhället, kulturen och median som tillåter och uppmuntrar till ett visst beteende kan vara en faktor för att man blir mobbare. (Coloroso 2004:41)

3.2.2 Olika typer av mobbning

Mobbning kan delas in i direkt och indirekt mobbning, varav direkt mobbning betyder att mobbaren riktar negativa handlingar direkt mot offret, genom att slå, knuffas eller retas. Indirekt mobbning tar sig i uttryck genom att bli isolerad från gruppen, sprida ut skvaller och att tala bakom ryggen på en annan. Indirekta mobbningens syfte brukar vara att skada offrets mänskliga relationer. (Repo 2013:74)

Mobbning kan delas in i fysiskt, psykiskt och verbalt. Psykiska mobbningen som är den vanligaste formen är ofta den tysta, svårupptäckta mobbningen som sker oftast utom synhåll, men också öppet genom grimaser, blickar, viskningar, uteslutning, minspel etc. De utsatta är ofta tysta och inåtvända elever som inte berättar om hur det egentligen är, därför är det risk att den inte upptäcks. Verbal mobbning är oftast lättare att upptäcka än den psykiska, men inte alltid, eftersom man kan säga elakheter tyst och bakom ryggen. Verbal mobbning innebär att säga eller viska elaka och obehagliga saker, att hota, håna eller retas. (Höistad 1994:42,46)

Fysisk mobbning är lättast att upptäcka eftersom man kan se tecken som sönderrivna kläder, blåmärken etc. Fysisk mobbning är vanligare bland yngre barn och utövas oftare av pojkar. Fysisk mobbning innebär att skada någon fysiskt genom att sparka, slå, knuffa, nypa, hålla fast, riva ens kläder, sätta krokben etc. De är ofta de barnen som använder sig av fysisk mobbning som har de största problemen och löper störst risk att hamna i mer allvarliga kriminella vanor. (Höistad 1994: 47-48, Coloroso 2004:40)

3.2.3 Mobbningsförebyggande arbete

Mobbning mellan småbarn handskas med förebyggande åtgärder, till skillnad från skolvärlden. Det mobbningsförebyggande arbetet är effektivare desto tidigare det inleds. Man måste också komma ihåg att de metoderna och straffen som används i skolan inte är lämpliga för barn i dagvårdsåldern, eftersom de ännu övar självkontroll, moral, empati och aggressionens styrförmåga. Mobbning sker inte bara för att barnen är vårdade utanför hemmet, utan förekommer överallt där barn fungerar i grupper. Dagvård kan förebygga och förhindra framväxten av negativt beteende, men det kräver en högkvalitativ verksamhet, utbildad personal, medvetenhet, kunskap, och konsekvent antimobbningsarbete. (Repo 2013: 12-13, Stoor-Grenner & Kirves 2010:47)

Barnet har rätt till en trygg grupp och vänskapsförhållanden inom daghemsverksamheten. Inom dagvården är det möjligt att stödja ett barns sociala utveckling och inom en bra dagvård, känner sig barnet tryggt och det finns en varm relation till en vuxen. Vid problemsituationer, kan barnet ta till den välbekanta vårdgivaren. Vårdgivaren ingriper aktivt i mobbningsituationer samt skapar och lär barnen enkla regler för samvaro med de andra. Personalen arbetar aktivt på ett sådant sätt att varje barn är en uppskattad medlem av gruppen, och inget barn lämnas ensam. (Kirves & Stoor-Grenner 2010) Det som vuxna säger åt barnet eller om barnet är mycket viktigt, eftersom barnen tar inflytande av vuxna och kan anta det som vuxna säger till sina egna attityder. Små barnen uppfattar det som vuxna säger som sanning. Barnen är också skickliga att läsa av vuxnas kroppsspråk, därför måste vuxna vara alerta vad de signalerar åt barnen. (Höistad 2003:33-34)

Det är viktigt att vuxna som fungerar kring barnet har ett gemensamt perspektiv gällande mobbning, så att interventionen behålls systematisk och konsekvent. Mobbningsförebyggande arbete utförs i vardagliga situationer, det handlar om hur man använder de resurserna som redan finns. Vuxnas mängd kan inte ersätta kvaliteten. (Repo 2013:34,114, Kirves & Stoor-Grenner 2010)

Det är viktigt att arbetsgemenskapen diskuterar om hur man kan ingripa och känna igen situationer som kan påverka uppkomst av mobbning. Mobbningsförebyggande arbete är

en nödvändighet inom småbarnsfostran och kan påverka positivt på barnets framtida välbefinnande och skolgång. (Stoor-Grenner & Kirves 2010:46)

Centrala tyngdpunkter på det mobbningsförebyggande arbetet bör läggas på att stärka barnens sociala och emotionella färdigheter, samt stöda barnens kamratrelationer i gruppen. Känslan av samhörighet och positiv atmosfär i gruppen förebygger mobbning och dess uppkomst. (Stoor-Grenner & Kirves 2010:49) Om barnet trots mobbningen har även några kamratrelationer var hen kan uppleva godkännande, eller en nära vän, kan mobbningens inverkan på framtiden vara dramatiskt mindre. Stöd och trygghet från hemmet kan också skydda för mobbningens inverkan på framtiden. (Salmivalli 2010:30)

Mobbning är ett gruppfenomen och därför bör inte mobbningsförebyggande arbetet vara individcentrerat utan man bör arbeta med relationerna inom gruppen inom dagligt pedagogiskt arbete. Det är effektivare att försöka inverka i hela gruppens beteende än mobbarens, eftersom mobbaren ofta en positiv attityd mot mobbning, och känner det som belönande. (Salmivalli 2010:68)

Basen för mobbningsförebyggande arbete ligger vid träning av morallära, umgängesfärdigheter och barnets förmåga att känna empati. Pedagogens uppgift är att fungera som modell och i växelverkan med barnet inför moralläran, och visa hur man tar hänsyn till andra i socialt samspel. Fostringsgemenskapen stöder mobbningsförebyggande arbete, eftersom värden i hemmet speglas i barnet och barnets sätt att agera med andra jämnåriga. Genom fostringsgemenskap kan barnet bli bättre förstådd, hörd och sedd på alla arenor. (Stoor-Grenner & Kirves 2010: 47-48)

Målet med de förebyggande arbetet är att mobbning inte alls ska kunna uppstå. Vuxna har ansvaret att genom med sitt eget beteende påverka fenomenets förekomst. Hur vuxna handlar kan påverka mobbningsituationers uppkomst och möjliggöra fortsättning av mobbning, om pedagogerna signalerar tydligt att de inte godkänner mobbning och kränkande beteende, förekommer det även mindre mobbning. Vuxnas förhållning till andra kolleger kan smitta av åt barnen, därför är det viktigt att sträva mot ett positivt och respektfullt klimat. (Stoor-Grenner & Kirves 2011:10,24)

Det är viktigt att med enskilda barn stöda och öva färdigheter som saknas, och att lära nya strategier åt utagerande. Det är viktigt att identifiera de situationer där barnet handlar på ett felaktigt sätt, för att kunna lära barnet tillvägagångssätt som stöder barnets växelverkan och acceptans i gruppen. Man borde ge personalen mera möjligheter att delta i fortbildning om mobbningsförebyggande arbete, så att de kunde få aktuell information för att kunna förebygga och ingripa i mobbning på det bästa sättet. Mobbningsförebyggande arbetssättet bör inkluderas i det dagliga arbetet inom dagvården. En plan för ingripande och förebyggande av mobbning ökar medvetenheten och kunskapen om mobbning, man påverkar attityder som kan påverka uppkomst av mobbning, planen bör utarbetas av hela arbetsgemenskapen tillsammans eftersom ett mer konsekvent arbete är mer framgångsrikt och alla behöver veta hur man handlar i olika situationer. Färdiga strategier och diskussion kring mobbning gemensamt med hela arbetsgruppen skapar trygghet och tro på eget kunnande. (Stoor-Grenner & Kirves 2011:11, Salmivalli 2010:60)

I mobbningsförebyggande planerna borde man tydligare definiera målen och medlen för att förebygga och ingripa i mobbning. Det är viktigt att kartlägga den information som finns om ämnet och hur situationen ser ut på egna enheten. Metoder som används borde framkomma och att det finns tillräckligt kunskap för att kunna använda metoderna. Mobbningsförebyggande planen bör utvärderas, ändras och utvecklas vid behov. (Stoor-Grenner & Kirves 2011:12, Stoor-Grenner & Kirves 2010:56)

4 METOD

Jag har valt att använda mig av en kvalitativ undersökningsmetod eftersom man får direkta svar och har möjlighet att ställa följdfrågor. De vanligaste datainsamlingsmetoderna inom kvalitativ forskning är öppen intervju, observation och källstudie. Jag har valt att använda mig av öppen intervju. (Jacobsen 2011:92)

Kvalitativ data kan man kalla för en öppen metod där undersökaren styr den information som samlas in så litet som möjligt. Respondenten ska uttrycka sig med egna ord på sitt

eget sätt. Undersökaren styr endast vad som tas upp och hur det behandlas. Strukturering av information sker först efter att data samlats in, under analysarbetet. Undersökarens frågor avgör inte hurdan information man får in, man ska inte heller skapa en bestämd uppfattning om vilken typ av information man letar efter, eftersom det kan leda till att man bara får syn på det man på förhand bestämt sig. Metoden betonar närhet mellan undersökaren och respondenten, eftersom hen definierar sin unika förståelse av en situation eller ett fenomen. Utgångspunkten är att man har en viss problemställning som undersöks, problemställningen, undersökningsuppläggning och datainsamlingsmetod kan dock ändras under undersökningens lopp, det betyder att kvalitativa metoden är mycket flexibel. Eftersom den kvalitativa metoden anses innehålla öppenhet, nyansrikedom, närhet och flexibilitet har den ofta hög intern validitet, vilket betyder att den insamlade informationen är djupgående och beskriver verkligheten. Eftersom kvalitativa metoder är väldigt resurskrävande och man kan därför ha få respondenter, kan problem gällande generaliserbarhet uppkomma, det vill säga den externa validiteten. (Jacobsen 2011: 48-52)

Jag är medveten om problemen inom kvalitativ forskning, att den är resurskrävande, att undersökningen tar lång tid och man måste nöja sig med få respondenter om man har begränsade resurser. Det kan också medföra generaliseringsproblem, då man bara kan kartlägga ett fåtal personer. En annan sämre sida är att informationen man får är mycket nyansrik då intervjuerna ofta är långa och omfattar många sidor av utskrift. Människor är ofta vana att se vissa saker och missa andra, då kan det vara svårt för mig som undersökare att vara helt öppen för alla detaljer och nyanser i undersökningen. Några andra problem som kan vara viktiga att tänka på då man väljer att göra en kvalitativ forskning är att närheten mellan undersökaren och respondenten inte blir för stor, eftersom det påverkar förmågan att ställa sig kritiskt. (Jacobsen 2011: 51-52)

4.1 Öppen intervju

Den öppna intervjun som metod kännetecknas av två människors samtal kring ett tema genom ord, meningar och berättelser. Intervjun genomförs genom ett personligt möte, men kan också göras via telefon. Intervjuarens beteende har en stor betydelse, för att diskussionen ska bli så öppen som möjligt måste en tillitsfull relation nås. Detta kan

man göra genom att inleda intervjun med en kort presentation av sig själv, forskningen och hur materialet från intervjun kommer att användas. Det är viktigt att respondenten får en uppfattning om intervjuaren för att kunna fritt tala om sina erfarenheter och åsikter till en främmande person, därför är de första minuterna av en intervju de viktigaste. (Jacobsen 2011:92,102, Ejvegård 2003:51, Kvale & al. 2009:144)

Undersökarens uppgift är att dokumentera vad respondenten säger, skriftligt, genom en bandspelare eller båda två. Inom en intervju finns inga begränsningar om vad som ska och kan sägas. Resultaten blir anteckningar eller inspelningar som senare ska analyseras av undersökaren. Den öppna intervjun passar bäst tillfällen då man undersöker små enheter, när man är intresserad av människors åsikter, uppfattningar och kunskaper om ett visst fenomen. Att genomföra intervjuer är tidskrävande, en tidpunkt och ett utrymme för intervjun måste bokas, undersökaren måste förflytta sig till olika platser där intervjuerna äger rum och stora datamängder måste analyseras. Detta begränsar mängden människor man kan intervjuas. (Jacobsen 2011: 92-93, Ejvegård 2003:47)

Vanligen är den öppna intervjun till en viss grad strukturerad av intervjuarens sida genom en lista eller intervjuguide över teman som ska behandlas, för att vara säker på att man kommer in på de viktiga teman som man vill behandla. Före man börjar anteckna är det viktigt att bestämma exempelvis vilka teman man vill koncentrera sig på. Öppna intervjun bör inte vara helt strukturerad men inte heller så öppen att man inte alls har en plan om vad samtalet ska innehålla. Det är viktigt att komma ihåg att frågorna inte är ledande och att intervjuaren eftersträvar efter en neutral attityd. . (Jacobsen 2011: 95-97, Ejvegård 2003:52)

Jag kommer att sträva efter att kunna bända in intervjun, eftersom man då kan ha bättre ögonkontakt med den man intervjuar och upprätthålla en mer naturlig samtalskontakt, som är mycket viktigt. Dessutom kan man fånga upp allt ordagrant, i lugn och ro genomgå materialet och behöver inte återvända till den intervjuade. Då man vill spela in en intervju måste man komma ihåg att alla människor inte gillar att bli inspelade på band, och de kan därför bli försiktiga med sina ord. Därför är det viktigt att man klargör om respondenten går med på att intervjun bandas in. (Jacobsen 2011: 98-99, Ejvegård 2003:50)

4.2 Innehållsanalys

I innehållsanalysen kommer jag att genomgå sex olika faser, som börjar med att jag renskriver intervjuerna. Sedan kategoriserar jag texten ur intervjuerna genom att fånga upp de viktigaste teman som tas upp. Då blir det lättare i senare analysen att förhålla sig till ett antal kategorier istället för hela data. Det blir också lättare att jämföra texter från olika intervjuer. Ja kommer att använda en intervjuguide, som egentligen är en grundläggande kategorisering som gjorts på förhand. Som näst fyller jag kategorierna med innehåll, såsom citat från intervjuerna. Jag räknar också hur ofta ett tema dyker upp under intervjun för att komma fram till de viktigaste kategorierna och teman. I den sista fasen jämför jag intervjuerna med varandra samt med tidigare kunskap om ämnet. (Jacobsen 2011: 139-140, 142-143)

4.3 Etiska aspekter

Då man gör en undersökning betyder det att man gör intrång i en persons privatliv. Det finns tre olika etiska krav som man ska försöka tillfredsställa vid en undersökning: informerat samtycke, skydd av privatlivet och att bli korrekt återgiven. Informerat samtycke innebär att respondenten ska delta frivilligt i undersökningen och vet om risker och möjligheter som deltagande kan innebära. Respondenten måste ha en förmåga att själv bestämma av deltagandet och att deltagandet är frivilligt, utan press av någon annan. För att säkerställa frivilligt deltagande har jag utarbetat ett informerat samtycke (bilaga3) för respondenterna. Att man ska kunna bestämma om deltagandet i undersökningen måste man bli informerad om undersökningens syfte och hur resultaten kommer att användas. (Jacobsen 2011: 21-23)

Jag kommer att behandla informanternas uppgifter konfidentiellt, som genomförare av undersökningen garanterar jag att inga personuppgifter sprids. Jag strävar efter att de intervjuade ska förbli anonyma, att man inte ska kunna koppla samman information och uppgifter om enskilda personers identitet. För att anonymisera respondenten kommer jag att avlägsna data om uppgifter kring kön och ålder. Man kan låta bli att peka ut en specifik yrkesgrupp som personer hör till, men i mitt arbete kommer läsaren att veta att respondenterna jobbar inom dagvården. Som undersökare är det viktigt att komma ihåg

sin tystnadsplikt och inte alls tala om intervjuerna åt utomstående. Jag kommer att återge resultat på ett fullständigt sätt, respondenten har också rätt att kräva det. En korrekt undersökning innebär att data eller resultaten inte blivit förfalskade. (Jacobsen 2011: 24-27)

5 RESULTAT

I detta kapitel presenteras resultaten från intervjuerna. Under fem intervjuer intervjuade jag daghems personal med olika utbildningar. Jag intervjuade bland annat närvårdare, barnträdgårdslärare och socionomer. Data har kategoriserats i teman som uppkom under intervjutillfällena. Jag kommer att lyfta fram ett antal citat som jag anser att beskriver den information jag samlat in.

5.1 Mobbing inom daghemmet

Alla respondenter ansåg att det fanns mobbing bland små barn, vissa hade mera erfarenheter av det än andra. Flera respondenter poängterade att mobbing inte är något som förekommer på daghemmet ofta, utan nu och då fanns det situationer, arbetet kring mobbing handlar enligt respondenterna mer om det förebyggande arbetet genom att öva den sociala förmågan, som görs före skolan för att barnen ska veta hur man beter sig där. Nästan alla respondenter ansåg att bland mindre barn utvecklades beteendet inte till mobbing, men att man kunde se tendensen till det. Några av informanterna berättade också att det var svårt att använda definitionerna av mobbing då man avgjorde riktiga fall. Dessutom ansåg man att ordet mobbing kunde vara laddat och stämplande.

Visst, det finns. Vi försöker med tidigt stöd så att problemen inte ska flytta över till skolan. [...]det är ju sådant att de alltid samma barn som inte får vara med i leken. Med yngre blir de mer att nån e fysiskt starkare än nån annan, kastar sig på nån eller biter nån. Och är det alltid samma barn som hamnar ut för det så tänker vi att de mobbing. Då måst vi ta itu med det.

Många av respondenterna var osäkra om små barn avsiktligt kan mobba varandra, speciellt de yngre barnen. De ansåg att mellan småbarn handlade det om maktkamper,

vem som får bestämma i gruppen och att agerandet var mera spontant än avsiktligt. En av respondenterna påpekade att maktkamperna nog kunde anses vara avsiktliga.

På andra sidan är maktkamperna som att ”ja leker inte med dig idag om du inte” så de ju jätte avsiktligt o de förekommer ju. Nu har ja sätt att 3 åringar säger att ”ja tänker inte gunga med dig för du har inte någon klänning på” och de ju nåt vis avsiktligt.

Hälften av respondenterna hade inga exempel om mobbningsituationer, medan resten kunde komma med exempel på mobbningsfall. Tendenser i barnets beteende kunde nog ses enligt några respondenter, som att skuffa bort andra, att ett barn inte får komma med i leken eller att ett barn går och förstör andras lekar på flit. En av respondenterna berättade om att de haft ett fall där barnet gick och förstörde andra barns lekar och det resulterade i att de andra barnen inte ville ha barnet med i leken. Den situationen handlade om att barnet inte kunde leka och inte visste hur man skulle komma med i leken. Ett exempel på mobbning bland de yngre barnen var att ett barn alltid nappade i samma barns hår då de passerade varandra eller var i samma rum, detta resulterade i att det andra barnet började gråta och var olycklig. Det andra barnet hade försökt med samma metod på de andra barnen men fick ingen respons, respondenten ansåg att barnet fortsatt eftersom hen fick en reaktion varje gång.

Ja kan ge ett exempel från lilla sidan där det var två barn som ena alltid, bara dom var i samma rum och skulle gå i samma dörröppning så var den ena o nappa tag i håret, o de var precis varje gång. För han fick ju en reaktion till stånd, den andra börja ju gråta och blev olycklig. Hur vi än försökte att vi alltid har dom i olika rum så måste vi ju vid något tillfälle gå bredvid varandra och direkt var det fast, de var så små att de hade inte riktigt språk ännu.

En av respondenterna tyckte att mobbning handlade om att det barnet skulle synas eller att det framkom då ett barn tyckte att ett annat barn var annorlunda eller att beteendet berodde på att barnet apade efter en annan. Det nämndes också att mobbaren kanske själv var lite rädd, osäker och måste lyfta upp sig själv genom att t ex få andra barn att bli rädda för hen och på det sättet få kompisar och vinna styrka åt sig själv.

Att e ja lite elak med dig så får ja kompisar av de här, att de ett sådant spel att vinna över styrka till sig själv.

Som exempel på mobbningsbeteende och tendens nämndes följande: att ett barn inte får komma med i leken, barnet konsekvent väljs bort från leken, barnet blir utan kompisar, hotande att man inte får komma på ens födelsedag om man inte gör som den andra

säger, att barnet inte lärt sig att fråga sig med i leken, ett barn som blivit utanför väljer själv rollen att gå o förstöra andras lekar, barn som är blyga och försiktiga, barn vars sociala kunskaper inte utvecklats ännu, att barnet är impulsivt och vild, att det händer hemma någonting som man inte vet om eller att något i gruppen inte fungerar. En av respondenterna poängterar att man som vuxen inte får se en orsak hos det enskilda barnet att mobbning får uppstå, utan att man måste tänka på att gruppen inte fungerar som sådan och arbeta med det. En av respondenterna nämnde som mobbningstendens ett fall de läst ur en bok, där alltid samma barn fick ha en sidoroll för att få vara med och aldrig fick ta den roll man önskade i leken.

De kan vara att de alltid samma barn, vi läste ur en bok att ett barn till exempel alltid får vara vessabytta, eller vara alltid hunden, eller någonting som inte har en aktiv del, har en sidoroll och är det ända sättet man får vara med.

Några av respondenterna var osäkra om mobbning mot ett och samma barn av ett visst barn verkligen kan utspelas under långa perioder och ansåg att mobbning bland små barn kanske inte är så långsiktigt som bland äldre barn. Respondenterna funderade att det inte kanske var det viktigaste bland små barn att det hände avsiktligt, utan att man borde ta mer fasta på att det var upprepade gånger. Respondenterna hade inte upplevt att ett barn blivit utsatt för mobbning en längre tid, men detta också för att vuxna ansågs bryta snabbt av det.

En av respondenterna poängterade att det alltid fanns mer maktkamper i en ny grupp, enligt respondenten tog det varje höst sin tid tills situationen lugnade ner sig då alla hittat sin plats i gruppen. En fungerande grupp nämndes också av en respondent som en sak som minskade mobbningsbeteende, respondenten ansåg att om en i gruppen inte fungerade så var det egentligen hela gruppen som inte fungerade.

Ja ha läst någonstans ett sådant uttryck att din grupp e lika svag eller mår lika dåligt som det barnet som är svagast eller mår sämst i gruppen, man kan inte säga att gruppen fungerar men bara ena barnet bråkar, då har man inte en grupp som fungerar. Du kan inte säga att 20 barn fungerar o ett inte fungerar.

Som det viktigaste nämndes av alla respondenter att man alltid bör lyssna på den drabbades egna känslor och ta dem på allvar, eftersom personens subjektiva känslor alltid avgör om det är mobbning eller inte. Enligt en respondent fanns det också barn

som verkar vara nöjda med att vara ensamma men hemma berättar för föräldrarna att de får aldrig vara med, därför är det viktigt att lyssna också på föräldrarna och vad barnet talar där hemma. Några av respondenterna tyckte att mobbning bland de minsta barnen inte var så allmänt eftersom de ansåg att det var mera barnets sätt att kunna handla, men då handlade det mer om jämnstarka barn som tog ihop. Detta ansåg respondenterna bero på att barnen är i en envis ålder. En av respondenterna ansåg att då små barn fick en reaktion över det de gjorde kunde påverka att de fortsatte med beteendet.

[...]dom där små så ofta far dom ju på varandra eftersom de är alla i en viss envis ålder, men de är ofta jämnstarka som tar ihop. Men om någon är svag o en annan e väldigt envis o märker att den där vinner jag alla gånger så, men de mera sällan, de nog mera de där större som klarar av det.

Några av respondenterna ansåg att tre är en opassande mängd barn, att små barn ofta inte klarar av att leka som ett gäng med tre, såsom det ofta också är i vuxenvärlden, att en blir lämnad utanför. Några av respondenterna ansåg ändå att det inte bara var ett barn i en grupp med tre som blev utanför utan det varierade på dagen. Det är viktigt enligt en av respondenterna att som vuxen ta reda på om det är bara i själva leken som det tredje barnet väljs bort, eller är det annars också, då kan man som vuxen gå med i leken för att stöda och konkret lära barnet att leka, hur man kommer med i leken och hur man tar plats i leken.

Tre är en jätte opasslig nummer att leka tillsammans, och sen ha de blivit till att ja leker inte med dej, men imorgon leker ja med dej om du gör de här o de här, de ha blivit till maktkamper sen.

Några av respondenterna ansåg att man är nuförtiden mer medveten om mobbning och arbetar mera med problemet, medan några tyckte att man nog alltid hade varit medveten om mobbning och jobbat emot det. En av respondenterna berättade att man tidigare kallat mobbning för att bråka och att barn som blev ensamma ansågs tidigare vara blyga och man trodde att de ville vara ensamma. Några respondenter ansåg att föräldrarnas oro hade ökat på grund att median diskuterar mer mobbning idag.

Då när ja börja så kalla man inte kanske de för mobbning utan för att bråka, då skulle man inte ha reagera om ett barn blir utfrys utan man skulle ha kalla de blygt eller vill var ensam, nuförtiden e alla mer medvetna om mobbning. Föräldrarna vet allt om mobbning för de skrivs överallt om det.

5.2 Den sociala kompetensens betydelse

En av respondenterna ansåg att man under åren börjat förstå alltmer vikten av den sociala fostran, hur jobba med den och att man blivit mera alert och upptäcker därför lättare om ett barn behöver hjälp och stöd. Det har blivit viktigare att jobba med känslor som att känna igen sig själv. En av respondenterna ansåg att känslövnningar bidrar till en lugnare stämning och lekar i gruppen, samt att barnen kommer bättre överens. En av respondenterna berättade att de diskuterade med barnen om hur man ber sig med i leken, ber om hjälp samt väntar på sin tur.

Sen har vi diskutera hur man ber sig med i en lek, ber om hjälp, väntar på sin tur och sådant ha vi också plocka upp i de här känslösamlingarna. Hur det känns när man hamnar o vänta, hur de när man för först eller sist.

Det blir lugnare stämning och lekar, jag menar inte att de sitter stilla o e tysta, men de kommer bättre överens, de e på grund av känslöövning anser jag.

En av respondenterna nämnde utfrysning som en mobbningsform hen sett mellan barn på stora sidan, respondenten nämnde att risken för utfrysning fanns om ett barn inte alls kunde läsa sociala situationer. Respondenten berättade att barnets sociala oförmåga kunde synas genom att barnet inte kunde mäta mellanrum då barnet pratar med ett annat barn och går helt enkelt för nära det andra barnet, att barnet inte kan kontrollera sina impulser eller inte kan läsa och förstå om ett annat barn skojar, utan blir arg och slår till. Beteendet ansåg respondenten kunna evalvera till att andra barn inte ville leka med en som inte kan på samma sätt som de andra och att barnet blev utfrysad.

[...]att om inte du har förmågan att gå fram till en kompis och säga att kom o leka med mig så istället gör det så kanske barnet petar på kompisens tills kompisens blir störd, och där kanske det blir en konflikt för att få ordet fram.

Respondenten berättade att de använde olika lekstationer, då alla barnen hade en lapp med egen bild och eget namn på, och när de kom till daghemmet på morgonen kunde de ta sin lapp och placera den på leken de ville vara med i, då behövde barnet inte verbalt fråga om att få leka med någon utan kunde gå med i leken utan att säga det, på det sättet tog man hänsyn till olika socialt kunnande.

Iallafall hälften av respondenterna nämnde sociala kompetensen i något sammanhang, den ansågs viktig för att barnen skulle ha möjlighet att samspela med andra barn och vara med i gruppen. Några av dessa respondenter ansåg också att social omogenhet kunde leda till att barnet blev ett offer, mobbare eller mobbare-offer. En del av respondenterna nämnde att man bör uppmärksamma mobbningstendenser bland barnen och jobba med att det inte utvecklas vidare genom att lära barnen sociala samspelet, hur man ska vara med kompisar, hur man ber sig med i leken, samt hur man leker med andra. Enligt en av respondenterna kunde ett barn bli utelämnad från leken på grund av social omogenhet.

[...]om det är tre barn och två av dem är riktigt duktiga på att leka, och den tredje inte är det, så då kan de hända lätt att de två som kan leka leker hela tiden med varandra och väljer bort den som inte kan leka.

Några av respondenterna nämnde som orsaker varför de tror att ett barn kan bli utsatt för mobbning olika sociala aspekter såsom att dessa barn är blyga, försiktiga och inte vågar stå på sig, men det nämndes också ytterligheter som att någon är mycket aktiv och inte har lärt sig ännu sociala kunskaperna. Då kan barnet ha svårt att veta hur man kommer in i andras lek och komma på ett sådant sätt in i leken att de andra barnen inte förstår det.

[...] någon som är super aktiv och har inte dom här sociala kunskaperna ännu så deras sätt att komma in i leken att puffa och störa och göra sönder och då kan de antingen bli i gruppen en sådan som e ledare som alla vill vara med, för den e stark, eller så blir den sån att ”vi vill inte ha dig med i leken” för att du förstör.

5.3 Mobbningsförebyggande arbete på daghemmen

Många av respondenterna ansåg det svårt att benämna mobbningsförebyggande arbete, annat än programmen de använder såsom start, stegvis, stegen, kompisväska, kompislotto osv. De olika programmen användes enligt respondenterna under samlingar några gånger i veckan, eller som enstaka övningar ur start, stegvis, kompisväskan eller funfriends materialet. Många berättade att de ändå sammankopplade konfliktsituationerna i vardagen med de olika programmen. Då man i start talar om känslor, nämnde respondenterna att man också i en bråksituation kan stanna barnen för

att tänka hur det känns för mig och för kompiserna. Detta alla är övningar för att öva också den sociala kompetensen hos barn.

Sen också i vardagen stoppa barnen att hej, titta på kompiserna, nu blev kompiserna ledsna.

Kompisväskan innehåller mycket massageövningar, enligt en av respondenterna stred närhet och positiv beröring också mot mobbning och de brukade använda övningar där barnen masserade varandra. En respondent ansåg också att förtroendet mellan vuxna och barnen är mobbningsförebyggande, eftersom då barnen är trygga, vågar de också komma och berätta saker för den vuxna.

En av respondenterna berättade att de haft på deras daghem möjlighet att delta i familjeskola, som används ofta för hela familjen som stödinsats men som nu hade blivit tillämpad till daghemmet. Det handlade om att en specialbarntädgårdslärare och psykologer drog tio möten för en av personalen i varje barngrupp. Man hade valt ett barn som man tyckte behövde stöd av någon orsak, och sedan gjorde man olika övningar med barnet i gruppen. Först arbetade man ensam med barnet och sedan tog man in ett till barn och slutligen ett tredje barn. Utbildningen lärde att ta fram det positiva i barnet, att lyfta upp barnets status och bekräfta det positiva i barnet. Respondenten anser detta som mobbningsförebyggande arbete också eftersom hen anser att barn som mår illa också mobbar mer. Personalen fick under familjeskolan konstant råd av den som ledde, som man senare kunde använda på resten av barngruppen. Respondenten berättade att de märkt tydliga förändringar i gruppen efter familjeskolan och berättade att de använder metoden ännu idag. Positiva förändringar var att det blivit lugnare i gruppen, eller att ett som inte tidigare kunnat leka med andra barn nu klarade av det. En av metoderna de använde var att då två barn bråkade så bekräftade man det positiva hos de barnen som inte bråkade. Respondenten ansåg att det hjälpte direkt, eftersom de andra barnen också ville bli positivt bekräftade.

Det har blivit lugnare och positivare atmosfär, barnet har kommit ut ur onda cirkeln, barnet har kunna börja leka med andra barn, kanske inte bråkar på samma sätt alls.

I matbordet när två barn bråkar så bekräftar man, istället för att gräla på de här två barnen som bråkar, så bekräftar man det där positiva hos de där barnet som diskuterar o har nått bordsskick och man berömmar det barnet o de hjälper direkt, de andra vill också börja, de vill också bli bekräftade.

Som en mobbningsförebyggande åtgärd nämndes kompislotto, då man lottade ut med vem barnen leker, då lärde sig barnen att kompromissa och blev vana att leka olika lekar med olika barn. Alla respondenter ansåg att regler var viktiga inom det mobbningsförebyggande arbetet, att barnen vet vad man får göra och vad man inte får göra, och att alla vuxna har samma regler för barnen.

Det förebyggande arbetet är någonting som användes i dagliga verksamheten i alla situationer, såsom att man använde sig av smågruppsverksamhet, alla respondenter tyckte att smågruppsverksamhet var en viktig och fungerande del av dagliga arbetet samt det mobbningsförebyggande arbetet. Alla respondenter nämnde smågruppsverksamhet och använde det på sitt daghem. Alla ansåg att smågruppsverksamheten gett möjlighet att påverka gruppens gruppanda och minskat mobbningsstendens genom att man kunnat para ihop de barnen som gett stöd åt varandra och separerat de barnen som inte kommit överens med varandra eller där det fanns maktkonflikter.

[...]mera jobba i smågrupper, då kan man lite om man blir bekymrad om en barn konstellation om att de där två inte är riktigt hälsosamma för varandra just nu så kan man lite ordna om smågrupperna.

En stor del av respondenterna nämnde leken som en viktig del av arbetet, förebyggande åtgärder inom leken kunde konkret se ut så att man gick som vuxen med i leken och lärde barnen som inte kunde leka, att leka. Man kunde starta leken då det handlade om två barn som inte kunde leka tillsammans och sen långsamt dra sig ur leken då den fungerade. På ett av daghemmen hade man också använt handdockor för att spela ut situationer för barnen och sedan låtit barnen spela ut situationen tillsammans.

En aha upplevelse de att vi vuxna faktiskt behövs för att lära många barn att leka, eller att vara med där. Barn kan idag inte alltid leka med varandra, att dom behöver de att man sitter med två barn och åker med bilarna på bilmattan o man åker med tågen och leker på riktigt, att de jätte viktigt, de här förstår inte alla vuxna ännu tror ja idag.

Två av respondenterna poängterade att barnens fria lek inte var en stund för de vuxna att sitta och dricka kaffe och skvallra, utan det var den tid man kunde observera barnen och deras växelverkan, också i förebyggande syfte för att upptäcka problem, samt se dem i

tid. De nämnde att vuxna bör vara på plats och att de syns, tar itu med problem samt vägleder, att vuxna vet vad de gör och att mobbning inte ska behöva hända. Respondenterna ansåg att det var viktigt att vara lyhörd för situationerna och finnas till hands, att lyssna på barnet, att finnas med i leken om det behövs, för att upptäcka risk för mobbning eller se situationer som kan leda till mobbning.

Viktigt att vuxna fungerar som förebild och placerar sig där var barnen är. Om man sitter och dricker kaffe så är man ju helt blind till allt som händer runtomkring.

En viktig punkt inom mobbningsförebyggande arbete ansågs vara vuxna som rollmodeller. Att de vuxna visar vad som inte är acceptabelt och för en diskussion om det. En av respondenterna poängterade att då personalen mår bra och trivs med varandra, har samma värderingar, samt kan prata och diskutera öppet med varandra så mår också hela barngruppen betydligt bättre. Respondenten berättade att de hade vuxen kontrakt om hur man behandlar varandra.

Vi har jobbat ganska mycket också personal emellan, hur vi med varandra tar itu med saker och hur vi tilltalar varandra, om positiv atmosfär, vi har vuxen kontrakt, vi har skrivit under ett kontrakt hur vi tilltalar och behandlar varandra för att vi ska ha det trevligt här, det är en viktig del av mobbningsförebyggande arbete.

En av respondenterna ansåg att det i mobbningsförebyggande syfte är viktigt att lyfta upp ett barn status i gruppen om barnet är inne i en ond cirkel och t ex skuffar, slår eller är aggressivt mot de andra barnen. Detta gör man genom att så fort barnet gör någonting positivt, tar man fasta på det och hittar på något som detta barn är bra på, då blir det en positiv grej och de andra barnen samlas runt och på det sättet höjs barnets status.

En av respondenterna ansåg också skogen som en positiv, mobbningsförebyggande miljö. Respondenten ansåg att naturens påverkan minskar mobbningstendens. Respondenten ansåg att en tillräckligt stimulerande och utmanande plats såsom skogen fungerar som en mobbningsförebyggande miljö.

5.4 Ingripande vid mobbningsfall

Några av respondenterna poängterade att mobbning inte är något som förekommer ofta på daghemmet, utan det handlade mer om enstaka fall. Respondenterna berättade att de försökte nappa tag i situationerna före det utvecklades till mobbning.

Vi försöker nappa mobbningsituationer före de går så långt. Medvetet jobbar vi för det att det inte ska finnas, så vi ha inte så mycket fundera att vad gör vi sen när de finns, vi ha inte kommit dit så hemskt många gånger.

Största delen av respondenterna förklarar att det är viktigt att observera först situationen att man som vuxen inte går för tidigt in, utan låter barnen lära sig att reda ut saker med hjälp av sina kunskaper som de lärt sig på daghemmet. Om det behövs går man alltid emellan, pratar med barnen och försöker reda ut situationen. I vissa daghem använde man taktiken att ge en kram och be förlåt, medan i vissa daghem ansåg man att det var ett sätt som barnet kommer snabbt undan med. En av respondenterna påpekade också vikten av att vara observant för återkommande beteendemönster, att man är medveten om att situationen kan hända på nytt eller evalvera vidare.

Barnen kan inte själv reda upp alla saker själv, vi måst finnas till och blanda oss i, sen finns det vanliga grejer där man inte behöver och kan stå på sidan o titta hur de reder upp sig själv för de ju också viktigt att lära sig att det inte alltid är någon domare som kommer, men då är vi ändå alerta och hör det där och tittar från sidan men att inte gå för tidigt in, utan låter dem använda de kunskaper som de har lärt sig och övat här.

[...]och de syns inte mera i det här huse sånt att ”gå o säg förlåt”, utan de har försvunnit, utan det är prat, förlåt är inte ett lösenord att man slipper därifrån.

Det ansågs som viktigt att prata med barnen mycket om det som hänt och stanna upp och funderar på känslor, vad de beror på och hur man kunde ha gjort istället. Alla respondenter nämnde att de hade nolltolerans på daghemmet för negativt beteende mot andra. För att upptäcka beteendet behöver vuxna vara närvarande där barnen är.

Vi har nolltolerans, ser vi att nån får sig så e vi direkt där o stannar upp o pratar om vad det är som händer, hur känner du dej, hur känner du dej, hu tror du han känner sig nu, hur kunde ni ha gjort det annorlunda?

Största delen av respondenterna poängterade kontakten med föräldrarna, att det är viktigt att man kontakter föräldrarna så fort som möjligt och diskuterar saken med dem.

Många av respondenterna ansåg att ordet mobbning var laddat och stämplande, och använde inte helst det i diskussionerna med barnen eller föräldrarna, eftersom man kunde få starka reaktioner av föräldrarna. Istället för att tala om mobbning kunde man beskriva hur leken gick till, ge exempel, och senare sätta in ordet mobbning om det behövdes.

En respondent berättade också att de hade tagit i användning en videokamera som de kunde filma situationer med, både sådana som gick bra till eller då de märkte tendens till ett problem. De ansåg på detta dagis också att filmen kunde användas för att visas åt föräldrarna för att konkretisera situationen, för att det ansågs att föräldrarna inte ofta trodde att deras barn kunde mobba eftersom barnet inte betedde sig så hemma. Respondenten anser att genom videofilmerna kan man väcka diskussion inom personalen och få föräldrarna att inse situationen.

Allra först före de blir mobbning så tycker ja vi e alerta o medvetna om att det här funkar inte bra o det här måst vi hålla ögonen på, vi samlar observationer också skriftligt och vi försöker filma vissa situationer, att om vi har en liten grupp som e inne o leker o man börja känna på att nu får de snart åt skogen snart så kan man lägga på videokameran.

5.5 Tidigare mobbningsförebyggande planer

Nästan alla av respondenterna hade varit nöjda med sin plan, och de berättade att den var ordentligt igenomtänkt tillsammans med teamet eller sinsemellan barnträdgårdslärarna. Det var endast få respondenter som var av den åsikten att deras plan behövde granskas noggrannare och uppdateras. Många ansåg också att själva planen fanns mest till för att väcka diskussion, inte för att tas fram vid behov. Några respondenter ansåg att man kunde ta planen fram vid mobbningssituationer eftersom där fanns råd för hur man ska gå till väga i situationen. Några daghem hade ingen tydlig skriftlig modell hur man ska fungera i riktiga fall.

Den här planen tror ja inte att nån aktivt tar fram och läser igenom, men de nog saker som vi pratar om. Bara att man lyfter upp diskussioner på kvällsmöten eller lyfter upp diskussioner på planeringarna så gör ju att vi tänker igenom och på samma så jobbar vi ju med det. Därför är dom här styrdokumentet bra.

Största delen av daghemmen hade delat deras plan in i fyra huvudteman; definition av mobbning, förebyggande metoder, ingripande metoder samt dokumentering och utvärdering av planen. Några daghem hade använt som definition allmänna definitioner om mobbning, medan en del hade skapat en egen gemensam syn för vad de anser som mobbning. Där nämndes som kriterier att en och samma person eller flera upprepade gånger blivit psykiskt, fysiskt eller verbalt retad eller utsatt för negativa handlingar, att situationen alltid innehåller makt obalans, samt att den utsattes egna upplevelser var viktiga då man avgör om det handlar om mobbning.

Daghemmen hade nämnt som förebyggande metoder start, stegvis, öva socialt kunnande, vägleda barnen hur de ska hjälpa och visa empati mot varandra, nolltolerans för negativt beteende, gemensamma regler, att det alltid fanns en närvarande vuxen, smågruppsverksamhet samt att man tänker noga hur barnen placeras i grupper. Med nolltolerans menades att man måste varje gång reagera och ta itu med retande och då negativt beteende uppstod. Också teamkontrakt bland personalen som var en överenskommelse hur man jobbar nämndes av en respondent.

[...]Och då måst vi ju följa samma regler, att vi kommer överens ett sätt vi jobbar med, att de inte e nån som ser igenom fingrarna på beteende o nån annan som tar itu med det, för det ska tas itu med det alltid.

En av respondenterna berättade att de tidigare hade skapat en skriftlig strategi om hur man vill jobba med det sociala inom daghemmet, den hade de använt som sin antimobbningsplan efter att de lagt till en bit om mobbning. Eftersom de ansåg det sociala arbetet med barnen som det viktigaste mobbningsförebyggande arbetet. Den sociala strategin var indelad i hur den vuxna ska tänka och förhålla sig till barnet, vad man vill lära barnen och hur man vill lära barnen. I första delen hade man skrivit att man hälsar på barnet och föräldrarna när de kommer på morgonen, att det alltid ska finnas en vuxen med närvarande, att man iakttar barnens fria lek inne och ute och deltar i socialt samspel med barnen. I den andra biten nämndes vad vuxna vill lära barnen, som var att lära dem leka både ensam och med andra barn, att lära barnen använda artighetsfraser, lära barnen vad man får och inte får göra åt andra, lära hurudan en bra beröring är samt att verbalt hotande inte är okej. I den tredje punkten nämndes vad man vill lära barnen genom olika metoder såsom inskolningssystem så att barnen känner sig

trygga på daghemmet, genom olika gruppindelningar, vuxna som modell, material, arbetsro i ADL(allmän daglig livsföring), minimera det att man sitter och väntar samt utvärdera gruppindelningar och arbetssätt med jämna mellanrum.

I den ingripande delen hade man nämnt att prata med barnen, observera leken, att i konkreta situationer diskutera med alla parter som var involverade i situationen, uppgörande av skriftlig överenskommelse hur man kommer att ändra på sitt beteende, insamling av information vad man gör då mobbning hänt, kontakt och information till föräldrarna, observanta vuxna för eventuella återkommande beteendemönster samt uppföljningsdiskussion. Det nämndes som viktigt att skriva ner observationer i leken så att man kan komma fram med exempel då man ska tala med föräldrarna.

5.6 Behov kring den nya mobbningsförebyggande planen

Nästan alla respondenter var nöjda med sin tidigare plan, dessutom var största delen av planerna liknande. Respondenterna ansåg att mobbningsförebyggande planen var till nytta eftersom den öppnade för diskussion, samt påverkade att personalen tillsammans måste tänka hur man agerar. Den försäkrade att alla vuxna var på samma sida och hade samma uppfattning om vad som räknas som mobbning och hur man ska ingripa i det. Planen anses förebygga mobbning, göra mobbningen synlig och påverka att mobbning inte ska behöva hända, att mobbning tas på allvar, samt att man vet vad man ska göra om det händer. Planen anses vara viktig om mobbning uppstår för att alla ska veta vad man ska göra och hur man ska arbeta med problemet. Då planen finns skriven kan man under året ta fram den på planeringsmöten och tillsammans fundera om man jobbar på det sättet man kommit överens i planen, eller om det är någonting man borde fundera och ändra på.

Respondenterna är enhetliga om att planen ska vara kort och koncist, lättläst, lätt att ta fram, inte för teoretisk, att det ska komma fram vad mobbning är, var går gränsen för mobbning och vanligt bråk, vad man på enheten anser som mobbning, hur man på enheten förebygger mobbning, hur man ingriper, hur situationen uppföljs, hur ofta man uppdaterar planen samt vad som bör tas i beaktande vid utvärderingen av planen. Också

stödpunkter om vad man behöver göra om något händer ansågs viktigt samt exempel på hur man ska föra en diskussion om något händer.

Texten ska inte vara hemskt lång för sen orkar inte nån läsa den, den ska vara kort och tydlig, och förstås kan det ju finnas exempel på hur för du en diskussion om det händer nånting.

Ett botten, exempel på hur man för en diskussion. Vid ingripande t ex kan finnas en ruta med exempel, Pelle, Kalle, Lisa o Stina leker med det här, och så händer det så gång på gång och hur man gör sen.

Många ansåg att en A4 som den tidigare planen har varit, skulle vara tillräcklig. Respondenterna tyckte att planen skulle vara riktgivande, allmän och att enheterna själv fick jobba från den och göra sin egen version. Det kunde enligt respondenterna finnas punkter med en färdig text och en ruta som enheten kunde själv fylla i. Det nämndes att den kunde vara uppbyggd enligt samma modell som läroplanen för småbarnsfostran eller som förskolans plan.

Det är olika från olika hus. En sån bit som man fyller i. Förskolans plan finns en färdig text och en ruta. Det kan finnas en text, men att hur vi gör i vårt hus borde var och en fylla i själv.

En av respondenterna tyckte att planen kunde innehålla info och vikten av att utbilda personal, utrymme för att komma överens om sådana tillfällen eller kommande möjligheter till kurser eller tilläggsutbildning inom mobbningsförebyggande arbetet. En av respondenterna ansåg att man också kunde poängtera i planen att den ska tas i diskussion redan med nyanställda. Också vikten av inskolning av barnen betonades som en punkt man bör satsa på, både då barnet börjar på daghemmet och när barnet byter grupp. Också familjeskolan nämndes som en funkande mobbningsförebyggande åtgärd som skulle kunna användas mera på enheterna. En av respondenterna ansåg att man före sammanställning av den årliga planen ser över gruppens faktiska behov just det året, hur gruppen ser ut och hur man ska jobba just detta år med denna specifika grupp. Därför finns det behov att lära känna till barngruppen före man sammanställer planen på hösten.

Det viktigaste punkterna i planen ansågs vara att det alltid är den mobbadas egna upplevelser som är viktiga när det avgörs om det handlar om mobbning, att man tar

barnets upplevelser på allvar och att vuxna vet och förstår hur barnet reagerar. Eftersom vissa barn anses klara nästan vad som helst och tycker det är roligt och bara en lek medan andra barn kan ta mycket illa upp och bli sårade.

Nå de viktigt att ta de på allvar, att man tar mobbningsoffrets upplevelser på allvar, för jag har nu att när vi har barn som är mer känsliga så man får ju automatiskt de där att ”äsch int va de nu så farligt”, men att ändå orka ta det på allvar, de nog viktigt, för annars kan det spåra ut.

Dessutom poängterar alla respondenterna att det viktigaste som borde lyftas upp är vuxna som rollmodeller, smågruppsverksamhet, samma regler för alla barn och vuxna samt nolltolerans med aggressivitet. Dessutom nämndes att skriftlig dokumentering vid mobbningsituationer eller situationer med mobbningsstens var viktiga för att i framtiden ha tips om hur man kan handskas med situationerna.

En av respondenterna ansåg att det var viktigt att samarbeta med föräldrarna och få dem på samma spår, så att beteendet på daghemmet och hemma blev enhetligt och samstämmigt.

En respondent föreslog att det kunde finnas med case i mobbningsförebyggande planen, alltså konkreta exempel på mobbningsituationer för att öppna diskussion bland vuxna. Det kunde handla enligt respondenten om att man lagt till exempel på situationer och då kunde man fundera med teamet om situationen handlade om mobbning eller inte, och varför.

Med case, de sku ju vara intressant om de sku vara exempel på att e det här mobbning eller något sånt som sku få en att tänka lite. Eller exempel på mobbningsituationer, exempel på att ”de här kan också vara mobbning”.

Några respondenter kom också med idéer om ett infohäfte eller flyer vilka kunde innehålla information om vad mobbning är, hur mobbning ser ut, exempel på psykisk-, verbal- och fysisk mobbning, kriterier för mobbning, varför det är viktigt att göra något åt saken, påminnelser om att mobbning också kan förekomma på daghem och att de kan prägla någon för hela livet och att man måste avbryta det genast, och hur man gör på denna enhet för att arbeta emot mobbning. De ansåg att infohäftet kunde vara något för föräldrarna att läsa i för att få mera information om mobbning bland småbarn.

Respondenten tyckte att infohäftet kunde finnas vid anslagstavlan så att föräldrarna också kunde ta en titt på den, dessutom kunde en dubbelversion finnas som PDF på internet så att föräldrarna kunde lätt läsa det. Infohäftet och planen kunde också finnas framme på föräldrakvällarna om föräldrarna var intresserade att bekanta sig med den, samt användas på samtal som stöd.

Infohäfte sku vara färggrant så att föräldrarna sku se de, som sku fånga uppmärksamheten.

En av respondenterna ansåg att det var viktigt att planen kopplades till det sociala, att man i planen beskriver vad man vill nå i gruppen, hur man vill jobba för att nå det, vad man vill att barnen ska lära sig, att planen inte skulle handla bara om mobbning, utan hela den sociala biten. De ansåg att alla borde ha en plan om social fostran och att den och mobbningsförebyggande planen kunde höra ihop.

En av respondenterna tyckte att deras plan saknade den röda tråden om hur man jobbar mobbningsförebyggande med barn i olika åldrar. Upp kom också idéer som att ha med i planen exempel på barnlitteratur som handlar om mobbning, som man sedan kunde diskutera med barnen i mobbningsförebyggande syfte.

6 ANALYS

I detta kapitel analyseras undersökningens resultat utgående från arbetets teoretiska referensram samt tidigare forskning. I analysen redogörs för likheter och skillnader mellan resultatet, den teoretiska referensramen samt den tidigare forskningen. Analysen är kategoriserad utgående från undersökningens övergripande frågeställningar.

6.1 Erfarenheter och behov hos personalen kring mobbning och mobbningsförebyggande arbete

Repos (2013) doktorsavhandling tyder på att systematisk mobbning redan bland 3-6 åriga barn förekommer, och motsvarar skolmobbning. Också alla respondenter var av samma åsikt, att mobbning förekommer på daghemmet och speciellt mobbningstendens.

Mobbning är enligt Olweus (2000) medvetet och upprepat negativt beteende mot en eller flera personer som sker under en längre tidsperiod, med avsikt att orsaka skada eller obehag mot någon. Coloroso (2004) menar att mobbning har fyra kännetecken, maktobalans, avsikten att skada, hot om fortsatta angrepp och skräckvälde. Mobbning anses enligt Stoor-Grenner & Kirves (2010) också handla om en obalans i styrkeförhållandet mellan offer och mobbare, samt om missbruk av makt eller kraft. Respondenterna nämnde också att mobbning alltid innehåller makt obalans. Dessutom hade daghemmen definierat mobbning på samma sätt som Olweus (1999) och Coloroso (2004) alltså att en och samma person blir upprepat utsatt för psykisk, fysisk eller verbal negativ handling.

Enligt Repo (2013) har mobbning inom dagvården inte diskuterats så mycket tidigare eftersom forskning inte nått barn inom dagvårdsåldern, medan respondenterna ansåg att de nog alltid varit medvetna och arbetat mot mobbning, men att det kanske nuförtiden fanns mera skriftligt om det, såsom planer etc.

Repo (2013) påpekar också att hos små barn kan det vara svårt att urskilja gränsen mellan mobbning och aggressivt beteende på grund av att mobbning innehåller medvetna försök att orsaka skada eller obehag, och på grund av barnets oförmåga att kontrollera sina känslor eller sitt beteende. Respondenterna var också osäkra om mindre barnen (under 3 år) var kapabla att systematiskt mobba. Enligt Repo (2013) är det viktigt att ta barnets subjektiva upplevelser på allvar och komma ihåg att alla har individuella upplevelser kring vad som är mobbning. Också alla respondenter ansåg viktigt att man alltid lyssnar på den drabbades subjektiva känslor då man avgör om det handlar om mobbning eller inte.

Alla konflikter och bråk mellan barnen anses enligt Repo (2013) och Salmivalli (2010) inte handla om mobbning, utan de är vanliga saker som uppkommer i mellanmänniska förhållanden. Repo (2013) anser att det är viktigt att barnet genom konflikter och kraftmätning får lära känna till känslomässiga reaktioner, hantera sina känslor samt klargöra och komma överens om tvister. Respondenterna anser att det finns mobbning och det finns vanliga bråk, samt att det kan vara svårt att skilja åt dem, men för att göra

det behövs alerta närvarande vuxna och en gemensam syn på enheten om vad mobbning är. Också bråksituationer bör tas på allvar och ses som en tendens för mobbning anser respondenterna. Dessutom har daghemmen nolltolerans på negativt beteende som betyder att man alltid måste ingripa om något händer. Några respondenter tyckte att det var viktigt att fundera på vad mobbning är eftersom barnen kan vara impulsiva och inte alltid funderar före de agerar, och detta anses höra till det normala.

Forskningen utförd av Perren och Alsaker (2006) betonar att mobbning sker i hela referenskontexten och påverkar hela gruppen, och att man inte på individnivå kan påverka förekomsten av mobbning. Personalen var också av den åsikten att om ett barn i gruppen inte fungerar så fungerar inte hela gruppen.

Repo (2013) förklarar att mobbar-offret är ett barn som beter sig aggressivt mot andra och därför blir avvisad från gruppen. Också Olweus (1999) nämner det provocerande mobboffret som han beskriver som ett hyperaktivt, okoncentrerat, oroligt barn, och att det lätt bildas spänningar mellan andra barn. Också fenomen som mobbare-offer och olika roller togs upp av respondenterna, de beskrev mobbare-offren som sådana barn som kommer och förstör andras lekar och därför tycker andra barn illa om dem och inte vill leka med dem eller ha dem nära sig. Detta beteende beror alltid på oförmåga att agera på ett annat sätt enligt respondenterna.

Madsen (2006) påpekar att den sociala kompetensen är ett resultat av lärandet inom sociala kontexter såsom dagvården. Socialt deltagande kräver vissa sociala kompetenser, barn lär sig genom att delta, att bli exkluderad påverkar alltså barnets möjlighet till lärande och utveckling. Några respondenter ansåg att ett barn kan bli utanför om den inte kan läsa sociala situationer. Barnets sociala oförmåga förklarades som att barnet inte kan kontrollera sina impulser, eller inte kan läsa andra barnets signaler. En social oförmåga kan leda till att andra barn inte vill leka med en.

Enligt Repo (2013) behöver barnet sociala kompetenser för att kunna få positiva erfarenheter via interaktion med referensgruppen. Barnet behöver ha sociala färdigheter, som att vara med i gruppen, samarbetsförmåga och emotionella färdigheter, dessutom behöver barnet vänskapsförhållanden, allvarliga brister kan leda till mobbning. Några

respondenter nämnde sociala kompetensen som en viktig del för att barnet kan vara med i gruppen. De ansåg också att social omogenhet kunde leda till att barnet blev ett offer, mobbare eller mobbare-offer. Persson (2003) anser bristande social kompetens som svårigheter att kunna hantera relationer och konflikter och att anpassa sig till en grupp. Enligt Coloroso (2004) Kan mobbning också leda till att barnet blir isolerat från de andra och bildar överlevnadsstrategier istället för social kompetens, således kan man anse att mobbning kan skada utveckling av den sociala kompetensen och sämre social kompetens kan orsaka mobbning. Många av respondenterna nämnde att man bör uppmärksamma mobbningstendenser bland barnen och jobba med att det inte utvecklas vidare, detta kan man göra genom att lära barnen sociala samspelet, hur man ska vara med kompisar, hur man ber sig med i leken samt hur man leker med andra. Enligt informanterna kan man som vuxen gå med i leken för att stöda och konkret lära barnet att leka, hur man kommer med i leken och hur man tar plats i leken.

Salmivalli (2010) och Olweus (1999) anser att det är de känsliga, osäkra, försiktiga eller tystlåtna barnen som finns i riskzonen för att bli mobbade. Också några respondenter nämnde blyghet och försiktighet som orsaker varför de tror ett barn kan bli utsatt för mobbning. Också ytterligheter som att vara mycket aktiv nämndes. Då man blir mobbad brukar dessa problem öka ytterligare.

Om ett barn blir offer eller inte beror ofta enligt Coloroso (2004) på barnets reaktion för attackerna, att barnet ger mobbaren vad den vill genom att reagera genom att visa rädsla, apati eller förtvivlan, och det leder ofta till nya angrepp. En av respondenterna ansåg det stämna att mobbaren fortsatte då man fått en reaktion, respondenten hade också ett konkret exempel om en sådan situation då barnet provade på alla barn, men fortsatt riva det barnet i håret som den fick en reaktion av.

Repo (2013) anser att ett barn kan börja mobba på grund av osäkerhet av sin ställning i gruppen och rädsla att bli utan vänner. Barnet kan börja hota och skrämman andra för att inte behöva vara ensam. Salmivalli (2010) anser att barn som mobbar andra har ett starkt behov att vara i centrum för uppmärksamhet. De når ofta makt och popularitet genom att anses som tuffa, men också för att de andra barnen är rädda. En av respondenterna ansåg också att mobbarens beteende handlade över att den ville synas,

men det nämndes också att mobbaren kanske var rädd och osäker och ville lyfta upp sig själv.

Enligt Repo (2013) har man diskuterat att ordet mobbare kunde vara en för stark term för små barn, att man kunde använda ett mildare ord. Också många av respondenterna ansåg att ordet mobbning kunde vara stämplande och laddat.

6.2 Viktigaste punkterna som borde lyftas upp i en mobbningsförebyggande plan enligt personalen

Socialpedagogens uppgift är som Madsen (2006) beskriver, att stöda individen i personliga utvecklingsprocessen genom att söka orsaken till rådande omständigheter och hitta lösningar. Man kan se att personal på daghemmet också arbetar så eftersom de stöder barngruppens utveckling och reagerar på problem genom att konsekvent ta tag i dem och leta reda på orsaken, samt arbeta för att förbättra situationen. Inom mobbningsförebyggande arbetet är det viktigt att daghemspersonalen förstår mobbningsfenomenet och vad det beror på, har aktiva diskussioner om ämnet och hålls uppdaterade om det. Personalen bör också aktivt leta efter nya metoder för att arbeta mot mobbning och utveckla egna sätt att förbättra situationen, att jobba mobbningsförebyggande är att försöka förbättra situationen. Respondenterna nämnde själv att de jobbar genom olika metoder såsom smågruppsverksamheten.

Enligt Madsen (2006) producerar samhället konstant individer vars integration är hotad och man kan anse att mobbaren och offren hör till dessa individer. Socialpedagogens uppgift blir att skapa ömsesidiga och bindande relationer. Enligt respondenterna är det viktigt att få alla i gruppen att fungera tillsammans och få alla att känna sig delaktiga i gruppen, man arbetar kring att skapa positiva relationer bland barnen genom att använda sig av olika program såsom stegen som stöder detta. Respondenterna skapar socialt deltagande som Madsen (2006) kallar det, genom att bidra till en positiv gruppandan och genom att barnen får öva att förstå andras olikheter och känslor. Enligt Madsen (2006) kan socialpedagogiken kallas för en slags krispedagogik då sociala konflikter uppstår och människors livsvillkor är hotade, man kan anse att mobbning är en sådan krissituation. Då uppträder daghemspersonalen som krispedagoger, eftersom en

mobbningsituation alltid orsakar en slags kris i barngruppen som måste åtgärdas genast.

Socialpedagogiken anser lärande och utveckling av identitet som processer som sker i samarbete med varandra, det är därför det är viktigt att förebygga mobbning, eftersom mobbningsbeteende är någonting barnen lär sig och det kan således påverka identitetsbildning. Också Repo (2013) anser att barn som utsatts för mobbning har större risk att senare i livet lida av dålig självkänsla, depression, ångest och destruktiva tankar. Det kan påverka starkt identitetsbildningen om barnet upplever mobbning redan i tidig ålder eftersom barnet kan tro att det är någonting som hör till livet. Också Olweus (1999) menar att barn som är aggressiva eller mobbar andra löper större risk att senare ägna sig åt andra problembeteenden såsom kriminalitet. Enligt Cederlund och Berglund (2014) behöver människan kontakt och möten med andra för att lära sig en världsbild och självbild. De anser att man ska lyfta upp styrkorna och möjligheterna hos individen. En av respondenterna är av samma åsikt och anser att det är viktigt att alltid lyfta fram det positiva i barnet istället för det negativa.

Enligt Madsen (2006) strävar man till att alla barn kunde inkluderas i dagvården genom att rikta stödande åtgärder mot hela barngruppen. Enligt Stoor-Grenner & Kirves (2011) är det viktigt att tillsammans med barnen träna på interaktionsfärdigheter som behövs i kamratrelationer som är förknippade med att lära känna andra, få vänner, bli en del av gruppen och ta hänsyn till andra. Pape (2001) påpekar att det inte räcker att lära barnen sociala färdigheter och hur de ska användas utan barnen behöver också hjälp att sortera känslor och upplevelser. För att uppmuntra barnen till ett positivt umgänge behöver man som pedagog vara tillgänglig och stöda barnen i olika situationer. Pape (2001) anser att språket har en stor roll då det gäller att kunna kommunicera med andra, barn som är språkligt starka har ofta bättre sociala färdigheter.

Mobbning mellan småbarn handskas enligt Repo (2013) genom förebyggande åtgärder, till skillnad från skolvärlden. Informanterna poängterade också att mobbning inte är något som förekommer ofta, utan det handlar mer om det förebyggande arbetet före skolan, att öva den sociala förmågan, för att barnen ska veta hur man beter sig i skolan.

Stoor-Grenner & Kirves (2011) betonar vuxnas ansvar att genom sitt beteende bidra till att mobbning inte ska uppstå. Vuxnas uppgift är att tydligt visa att mobbning inte är godkänt, att sträva mot ett positivt och respektfullt klimat och handla som en ansvarig rollmodell för barnen. Respondenterna anser också att vuxna som rollmodeller är en viktig punkt inom mobbningsförebyggande arbetet. Respondenterna anser att då personalen trivs med varandra samt kan diskutera öppet med varandra så mår också hela barngruppen bättre.

Enligt Stoor-Grenner & Kirves (2011) stöder fostringsgemenskapen mobbningsförebyggande arbetet, eftersom värden i hemmet speglas i barnet och barnets sätt att agera med andra jämnåriga. Genom fostringsgemenskap kan barnet bli bättre förstådd, hört och sedd på alla arenor. Största delen av respondenterna poängterade också kontakten med föräldrarna, att den bästa metoden inom mobbningsförebyggande arbetet är att få föräldrarna på samma spår, så att barnets beteende på daghemmet och hemma är enhetligt.

Stoor-Grenner & Kirves (2011) och Salmivalli (2010) anser att mobbning är ett gruppfenomen, därför bör man enligt dem arbeta med relationerna inom gruppen inom det dagliga arbetet. De anser också att det är effektivare att försöka inverka i hela gruppens beteende än mobbarens, eftersom mobbaren ofta en positiv attityd mot mobbning, och känner det som belönande.

Enligt Olweus (1999) och Repo (2013) är det viktigt att alla vuxna och hela enheten har samma perspektiv och regler när det gäller mobbning. De anser att det är viktigt att vuxna reagerar konsekvent och att det finns tillräckligt närvarande vuxna. Mobbningsförebyggande arbete utförs i vardagliga situationer, det handlar om hur man använder de resurserna som redan finns. Respondenterna är av samma åsikt, de anser att det är viktigt att vuxna är lyhörda för situationerna, finns till hands, tar itu med saker och vägleder barnen.

Stoor-Grenner & Kirves (2010) anser att man bör stärka barnens sociala och emotionella färdigheter samt stöda barnens kamratrelationer i gruppen. Dessutom bör arbetssättet inkluderas i det dagliga arbetet inom dagvården. Daghemmen använder

konkreta program såsom start, stegen och stegvis i det dagliga arbetet, vars mål är att öva socialt kunnande samt lära barnen att visa empati för varandra.

Enligt Stoor-Grenner & Kirves (2011) och Salmivalli (2010) ökar en antimobbingsplan medvetenheten och kunskapen om mobbning, planen ska utarbetas tillsammans med arbetsgemenskapen för att säkerställa konsekvent arbete och så alla vet hur man handla i olika situationer. Färdiga strategier och diskussion kring mobbning gemensamt med hela arbetsgruppen anses skapa trygghet och tro på eget kunnande. Respondenterna ansåg att mobbningsförebyggande planen var till nytta eftersom den öppnar för diskussion, samt påverkade att personalen tillsammans måste tänka hur man agerar, den försäkrar att alla vuxna är på samma sida och har samma uppfattning om vad som räknas som mobbning och hur man ska ingripa i det.

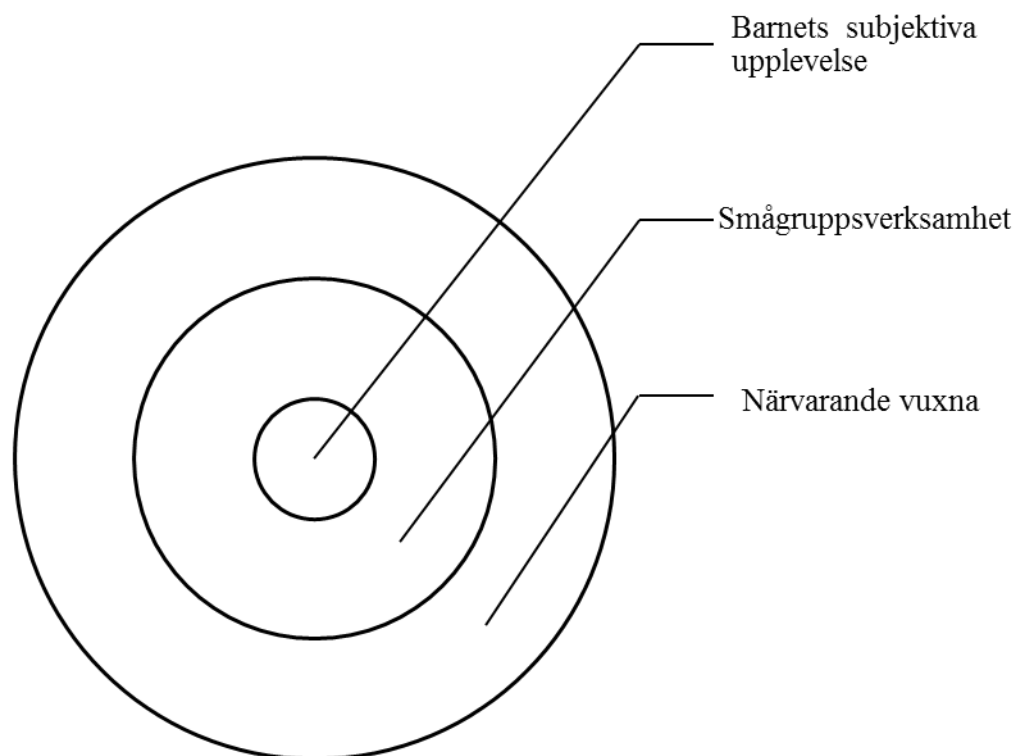
Det förebyggande arbetet är någonting som användes i den dagliga verksamheten i alla situationer, såsom att man använde sig av smågruppsverksamhet. Alla respondenterna ansåg att smågruppsverksamheten gett möjlighet att påverka gruppens gruppanda och minskat mobbningstendens genom att man kunnat para ihop de barnen som stöder varandra och separerat de barnen som inte kommit överens med varandra eller där det fanns maktkonflikter.

Stoor-Grenner & Kirves (2010) påminner att barnet har rätt till en trygg grupp och vänskapsförhållanden inom daghemsverksamheten. Inom en bra dagvård, känner sig barnet tryggt, det finns en varm relation till en vuxen och barnet känner sig trygg i gruppen. Vid problemsituationer, kan barnet ta till den välbekanta vårdgivaren. Respondenterna nämner också att de aktivt jobbar för att barnet ska känna sig tryggt på daghemmet. Barnen blir uppmuntrade att komma i vuxnas famn och daghemmen poängterar att man ända från inskolningen bör skapa en trygg kontakt till barnet.

6.3 Viktigaste faktorerna inom mobbningsförebyggande arbetet

Utifrån resultaten har jag kommit fram till tre sakerna som kan anses som de viktigaste faktorerna (Figur 1) som man bör fundera på då man arbetar mobbningsförebyggande. Dessa är: offrets subjektiva upplevelser, smågruppsverksamhet och närvarande vuxna. Med barnet i mitten, gruppen och slutligen runtom alla vuxna i barnets liv som vägleder och styr. Barnet själv finns i mitten eftersom det starkt lyfts upp att barnets subjektiva upplevelser är de viktigaste då man avgör om det handlar om mobbning eller inte. Smågruppverksamheten är en konkret metod inom mobbningsförebyggande arbetet eftersom man genom metoden har möjlighet att påverka gruppens anda genom att para ihop barn som stöder varandra och separera de barnen som inte kommer överens med varandra.

Kring allt detta behövs en lyhörd närvarande vuxen, som fungerar som en förebild och rollmodell för barnen. Då en vuxen finns på plats kan de upptäcka problem och ta fasta på dem i tid. Vuxnas uppgift är att finnas till hands, att lyssna på barnen, att vägleda barnen, samt finnas med i leken om det behövs. De vuxna bör visa barnen vad som är och inte är acceptabelt. Det är också viktigt att vuxna har samma värderingar och jobbar tillsammans mot mobbning. Om de vuxna mår bra så mår också hela barngruppen bättre. För att allt det tidigare nämnda ska fungera behövs också fostringsgemenskapen eftersom värden hemma speglas i barnet och barnets sätt att agera och handla med jämnåriga. Genom fostringsgemenskapen säkerställer man att föräldrarna är på samma spår med pedagogerna och att barnet blir bättre förstådd, sedd och hörd på alla arenor.

Figur 1. Viktigaste faktorerna inom mobbningsförebyggande arbete.

7 DISKUSSION

I detta kapitel kommer jag att diskutera kring mitt resultat i relation till arbetets syfte och frågeställningar, samt reflektera över metodvalet. Vidare tar jag upp även arbetslivsrelevansen och ger förslag på fortsatt forskning.

7.1 Metoddiskussion

Jag upplever att min datainsamlingsmetod var passande då jag använde mig av teman, för att komma djupare in på ämnet och kunna lägga till frågor som dök upp under diskussionen. Under intervjuerna upplevde jag att mina teman var bra och tydliga men att underfrågorna gick in i varandra. Jag ville intervjua personal på olika daghem för att få mera variation i svaren. Jag tycker det var ett bra val eftersom daghemmen trots sina liknande antimobbningsplaner och program hade individuella upplevelser om

fenomenet och eftersom barngrupperna alltid är olika. Jag upplever att fem intervjuer var ett passligt antal, mera intervjuer kunde ha resulterat i för mycket material att transkribera. Jag anser att jag genom intervjuerna fick insamlat mångsidiga svar och åsikter.

Det var svårt att intervjua då jag läst så mycket om ämnet på förhand, då har man lätt redan skapat starka åsikter om ämnet och de kommer lätt fram under intervjun. Under processen märkte jag att intervjuerna blev bara bättre efter varje gång, jag kom på nya frågor kring ämnet som jag inte frågat tidigare andra respondenterna, och blev hela tiden bättre på att intervjua. Jag hade enstaka erfarenheter av intervjutillfällena från tidigare. Intervjuguiden fungerade som ett bra stöd för intervjuerna och vissa respondenter hade bekantat sig med intervjuguiden redan på förhand som resulterade i en smidighet i intervjun. När jag i efterhand funderar på intervjuguiden så var den kanske lite väl bearbetad, gav inte tillräckligt manöverutrymme för diskussionen i vissa fall. Den var ändå till nytta eftersom jag med hjälp av den kunde komma på saker som jag ännu ville ta upp under diskussionen och ville ha svar på. För att intervjun skulle bli mera diskussionslik försökte jag ställa följdfrågor såsom varför, på vilket sätt?

Bandspelaren var till stor hjälp eftersom det gav mig friheten att ha ögonkontakt, vara närvarande och lyssna noga så jag lättare kunde ställa följdfrågor. Jag upplever att respondenterna i stort sätt inte blev påverkade av bandspelaren, utan intervjun var naturlig. Jag frågade lov av alla informanter för att få bilda intervjun.

De etiska riktlinjerna följde jag igenom hela processen, genom utarbetade informerade samtycken (bilaga 3) och genom att försäkra allas anonymitet i undersökningen. Före intervjutillfället informerade jag respondenterna om undersökningen genom ett deltagarbrev och kort under ett telefonsamtal. I brevet poängterades att deltagandet är frivilligt, jag informerade också i brevet och i telefon om att intervjun kommer att bandas in om respondenten ger lov till det. I min studie nämner jag varken namn, kön, ålder eller enheten där respondenten arbetar, för att skydda personens privatliv.

Genom intervjuerna lyckades jag samla in det material som behövdes, för att kunna svara på mina frågeställningar. Jag anser att intervju som metod var det bästa valet eftersom jag då kunde samla in djupgående data.

7.2 Resultatdiskussion

Syftet med detta arbete var att stöda bildandet av en gemensam mobbningsförebyggande plan för Esbo stads svenskspråkiga dagvård genom att ta reda på personalens erfarenheter och behov kring mobbning och mobbningsförebyggande arbete. Mina övergripande frågeställningar var följande; ”Hurdana erfarenheter och behov har personalen kring mobbning och mobbningsförebyggande arbete?”, ”Hur genomförs mobbningsförebyggande arbete för tillfället på daghem inom Esbo stad?” och ”Vilka är de viktigaste punkterna som borde lyftas upp i en mobbningsförebyggande plan enligt personalen?”. Jag upplever att jag lyckades få mångsidiga och nyanserade åsikter och svar på mina frågor, svaren var också enhetliga med tidigare forskning och min teorigrund. På första frågeställningen om personalens erfarenheter och behov kring mobbning och mobbningsförebyggande arbete ansåg alla respondenterna att mobbning mellan små barn finns, de poängterade att mobbning inte var något som uppkom varje år utan arbetet på daghemmet handlade mer om förebyggande åtgärder så ingen mobbning skulle uppstå. Vissa respondenter kunde lyfta fram exempel på mobbningssituationer och hur de arbetat med dessa. Jag upplevde att respondenternas konkreta exempel på mobbningssituationerna besvarade teorin om hur mobbning syns i gruppen.

Den första frågeställningen var bred och gav respondenten möjlighet att diskutera mobbningsfenomenet ur ett brett perspektiv. Jag anser att den första frågeställningen inte var så specifik och intervjun gick således redan i början in på de andra frågeställningarna.

Den andra frågeställningen om hur mobbningsförebyggande arbetet användes för tillfället på daghemmen gick in på den tredje frågeställningen, genom att respondenterna också berättade om sin nuvarande mobbningsförebyggande plan. Respondenterna gick in på hur deras mobbningsplan ser ut och vilka metoder och material de använde i sitt

arbete, såsom start, stegen, stegvis, kompislotto, kompisväskan samt funfriends. Respondenterna nämnde att det mobbningsförebyggande arbetet är någonting man använder i den dagliga verksamheten och att saker som smågruppsverksamhet och reglerna kan anses som viktiga delar av det mobbningsförebyggande arbetet, för att barnen och vuxna ska vara på samma sida. Många respondenter nämnde också leken som en viktig arbetsmetod mot mobbningen, eftersom genom leken kunde man konkret bearbeta problem samt observera barnens växelverkan. Också sociala kompetensen nämndes vid många sammanhang då man talade om det mobbningsförebyggande arbetet. Den sociala kompetensen ansågs både motverka och bilda mobbningsproblematik. Respondenterna ansåg att det är viktigt att vuxna är närvarande både som rollmodeller och som vägledare för barnen.

Den tredje frågeställningen om de viktigaste punkterna i mobbningsförebyggande arbetet gick i stort sätt in på den andra frågeställningen men fanns mest för att få fram vad personalen hade för tankar och behov kring den nya kommande planen. Planen ansågs vara viktig för att lyfta upp diskussion och för att bilda en enhetlig förståelse för mobbning som fenomen, göra mobbning synligt och för att klargöra hur man arbetar mot mobbning tillsammans. Det uppkom många nya idéer hur den kommande planen kunde se ut och vad dagvårdspersonalen förväntade sig av den. De viktigaste punkterna inom mobbningsförebyggande arbete var enligt respondenterna att alltid vara lyhörd för barnets subjektiva upplevelser då man avgör om det handlar om mobbning eller inte. Också föräldrarnas medverkan ansågs som en viktig fördel för mobbningsförebyggande arbetet. Jag blev och fundera om mobbning är ett för starkt ord bland småbarnsfostran, vuxna vågar inte använda det ordet och föräldrarna har svårt att ta emot att deras barn kallas en mobbare, enligt mig behöver man fundera om man borde använda ett annorlunda ord för mobbning bland småbarn. Jag anser att det är viktigt att ta fram också orsaker bakom mobbning och erfarenheter av mobbning eftersom de stöder bildandet av mobbningsförebyggande arbetet och gör det mer synlig bland småbarn. Det är viktigt för personalen att få mera information om det mobbningsförebyggande arbetet och stöder också respondenternas önskemål om kursen och tilläggsutbildning inom ämnet. Enligt mig var det viktigt att lyfta upp den sociala kompetensen eftersom den påverkar så starkt mobbningsfenomenet och dess uppkomst. Genom att lägga vikt på den sociala utvecklingen kan man motarbeta mobbning och komma på nya sätt att

arbete kring problematiken. Jag ville i resultatet lyfta upp citat för att läsaren kunde komma närmare och förstå dagvårdspersonalens erfarenheter, och för att göra det mer konkret för läsaren. Jag anser att jag tydligt kopplar ihop undersökningens teoretiska referensram med resultatet, samt att det socialpedagogiska synsättet tydligt kommer fram. Jag tycker att jag nått syftet med arbetet samt lyckades svara på frågeställningarna.

7.3 Arbetslivsrelevans och förslag på fortsatt forskning

Arbetet stöder bildandet av gemensam mobbningsförebyggande plan som är en del av samarbetsprojektet mellan Arcada och Esbo stads svenskspråkiga dagvård. Det är viktigt att redogöra för personalens upplevelser om mobbning och behov kring den kommande mobbningsförebyggande planen, eftersom de slutligen kommer att använda planen i sitt arbete. Den behöver vara användbar för personalen, och de måste kunna få grepp om den, förstå den samt ha nytta av den. Därför är det viktigt att personalen är med och påverkar vid bildandet av planen. Mobbning är ett ständigt och ökande problem i alla kontexter där människor är i nära förhållanden till varandra. Det är viktigt att inom ett tidigt skede ta fasta i problemen, och att använda förebyggande arbete före problemet uppstår. Det är barn i daghemsåldern vars utveckling vi ännu kan påverka mot en positiv riktning, därför är arbetet mot mobbning allra viktigast bland små barn. För att förebygga mobbning krävs förståelse för fenomenet och arbetssätten. I mitt arbete har personal som jobbar med barnen fått en möjlighet att påverka den kommande mobbningsförebyggande planen genom sina erfarenheter och tankar.

Eftersom detta arbete stöder bildandet av en gemensam mobbningsförebyggande plan för Esbo stads svenskspråkiga dagvård, så kunde ett förslag på fortsatt forskning vara att ta reda på hur den gemensamma planen påverkat det dagliga arbetet och arbetet mot mobbning. Ett ämne som jag själv intresserade mig av under processen var att ta reda på hur mycket skillnader det finns inom mobbningsförebyggande arbete på Finska- och Svenska sidans dagvård.

KÄLLOR

Cederlund, Christer & Berglund, Stig-Arne. 2014. *Socialpedagogik – Pedagogiskt socialt arbete*. Malmö: Liber AB. 183s.

Coloroso, Barbara. 2004. *Mobbningens tre ansikten – Så bryter vi våldets onda cirkel*. Malmö: Ritcher AB. 626s.

Ejvegård, Rolf. 2003. *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur. 175s.

Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000. *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur AB. 236s.

Esbo Stad. 2012b. *Kommunal dagvård* [www] uppdaterad: 7.8.2012. Tillgängligt: http://www.esbo.fi/sv-FI/Barndagvard_och_utbildning/Dagvard/Kommunal_dagvard
Hämtad: 22.4.2015.

Esbo stad. 2012c. *Kort om Esbo* [www] uppdaterad: 30.6.2014. Tillgänglig: http://www.esbo.fi/sv-FI/Esbo_stad/Kort_om_Esbo Hämtad: 21.2.2015.

Esbo Stad. 2012c. Svenska bildningstjänster [www] uppdaterad 4.8.2014. Tillgängligt: http://www.esbo.fi/sv-FI/Barndagvard_och_utbildning/Dagvard/Svenska_bildningstjanster_kontaktuppgifter
Hämtad 9.2.2015.

Folkhälsan. *Kartläggning av mobbning bland små barn*. [www] Tillgängligt: <http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/Barn--familj/Daghem/Daghem-utan-mobbning/Kartlaggning-av-mobbning-bland-sma-barn/> Hämtad: 28.1.2015

Höistad, Gunnar. 2003. *Irti kiusaamisen kierteestä*. Jyväskylä: Gummerus. 202s.

Höistad, Gunnar. 1994. *Mobbning–En bok om att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning*. Södertälje: Informationsförlaget. 162s.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2011. *Förståelse, beskrivning och förklaring – introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Malmö: Studentlitteratur. 316s.

Jönhill, Jan Inge. 2012. *Inklusion och exklusion. En distinktion som gör skillnad i det mångkulturella samhället*. Malmö: Liber. 216s.

Keltikangas-Järvinen, Liisa. 2012. *Pienen lapsen sosiaalisuus*. Helsingfors: WSOY. 224s.

Kurki, Leena & Nivala, Elina. 2006. *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen: Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tammerfors: Yliopistopaino Oy. 252s.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur. 370s.

Laine, Kaarina; Neitola, Marita; Auremaa, Jatta & Laakkonen, Eero. 2010. Longitudinal Study on the Co-occurrence of Peer Problems at Daycare Centre, in Preschool and First Grade of School, I: *Scandinavian Journal of Educational Research*, Vol. 54, nr 5, s.471-485.

Madsen, Bent. 2006. *Socialpedagogik - Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur. 301s.

Olweus, Dan. 1999. *Mobbning bland barn och ungdomar*. Stockholm: Rädda Barnens Förlag. 78s.

Olweus, Dan. 2000. *Mobbning i skolan – fakta och åtgärder*. Olweus gruppen- mot mobbning. [www] Tillgängligt:

<https://www.slf.se/Pages/44969/Dan%20Olweus%20100914.pdf> Hämtad 29.1.2015.

Pape, Kari. 2001. *Social kompetens i förskolan – att bygga broar mellan teori och praktik*. Stockholm: Liber. 204s.

Perren, Sonja & Alsaker, Françoise D. 2006. Social Behavior and Peer Relationships of victims, bully - victims, and bullies in kindergarten. *Journal of child psychology and psychiatry* 47:1, s. 45-57.

Persson, Anders. 2003. *Social kompetens – När individen, de andra och samhället möts*. (2:a upplagan). Lund: Studentlitteratur. 237s.

Repo, Laura. 2013. *Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy*. Jyväskylä: PS-kustannus. 242s.

Saarsalmi, Olli. 2008. *Säkerhetsplanering i dagvården*. Helsingfors: Stakes och Socialochhälsovårdsministeriet. 120s.

Salmivalli, Christina & Kaukiainen, Ari & Voeten, Marinus. Anti-bullying intervention: Implementation and outcome. *British Journal of Educational Psychology*. Sep2005, Vol. 75 Issue 3, p465-487. 23p.

Salmivalli, Christina. 2010. *Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja*. (2.uppl.) Jyväskylä: PS-kustannus. 165s.

Stoor-Grenner, Maria & Kirves, Laura. 2010. *Mobbar även små barn?* Helsingfors: Folkhälsan och Mannerheims Barnskyddsförbund. [www] Tillgängligt: http://buu.yle.fi/ole/pdf/mobbar_aven_sma_barn.pdf Hämtad: 22.4.2015.

Stoor-Grenner, Maria & Kirves, Laura 2011. *Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran – Att utarbeta en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning*. Helsingfors: Folkhälsan & Mannerheims barnskyddsörening. 78s.

Ytterhus, Borgunn. 2003. *Barns sociala samvaro – inklusion och exklusion i förskolan*. Lund: Studentlitteratur. 227s.

BILAGOR

Bilaga 1 - Intervjuguide

Uppvärmningsfrågor:

Vad har du för utbildning? Vilken är din arbetsbenämning?

Hur länge har du arbetat inom dagvården?

Tema 1, Mobbning på daghemmet

Tror ni det finns mobbning bland små barn?

- Om Ja, varför tror ni mobbning förekommer bland små barn, varför blir man mobbad?

Hur syns mobbning på daghemmet?

Upptäcker man mobbningsituationer lättare och oftare än förut, och ingriper man konsekvent i dessa? Hur ingriper ni i mobbning? Hur ska man ta ställning/göra till en mobbningsituation?

Tema 2, Mobbningsförebyggande arbete

Hur tycker ni man kan minimera mobbning inom daghemmet?

Hur genomförs mobbningsförebyggande arbete på daghem inom Esbo stad?

Hur ser du att handlingsplanen kan användas i det konkreta arbetet?

Har daghemmet uppnått gemensam förståelse för mobbning och hurdana förebyggande arbetssätt har uppstått på daghemmet?

Vad tycker du är viktigt inom mobbningsförebyggande arbete?

Tror du att mobbningsförebyggande arbete kan minska mobbning på daghemmet?

Om planen finns:

Har ni tidigare gjort en mobbningsförebyggande plan? Har den fungerat eller inte?

Varför?

Hur ser en mobbningsförebyggande plan ut? hur byggs den upp? vem ansvarar?

Agerar personalen enligt handlingsplanen i mobbningsituationer?

Har planen fungerat som ett verktyg för personalen?

Tema 3, Formandet av en ny mobbningsförebyggande plan

Hur tycker ni en mobbningsförebyggande plan skulle se ut?

Vad tycker ni är de viktigaste sakerna som borde lyftas upp i en mobbningsförebyggande plan?

Hur kunde man förbättra mobbningsförebyggande arbete/planen?

Är mobbningsförebyggande planen viktig/till nytta? Varför?

Om planen finns:

Hur upplever du planeringen och användningen av planen?

Hur mycket hörs barnens röst vid utformningen av planen?

Bilaga 3 - Informerat samtycke

Härmed ger jag mitt samtycke till att delta i Laura Rissanens undersökning om personalens erfarenheter och behov kring mobbningsförebyggande arbete i Esbo stads daghem. Jag är medveten om att deltagande i undersökningen är helt frivilligt och att jag när som helst och utan förklaring kan avsluta mitt deltagande. Jag godkänner även att diskussionen bandas in. Jag är medveten om att min identitet behållas anonym genom hela undersökningen samt att materialet som samlas in kommer att användas i examensarbetet och förstöras efter att arbetet slutförts.

Jag ställer upp i intervjun_____

Datum _____

Namnteckning _____

Namnförtydligande _____

Bilaga 4 - Ansökan om undersökningstillstånd

1

Esbo stads bildningssektor

Ansökan om undersökningstillstånd

1 UNDERSÖKNINGENS NAMN	Mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenska dagvård - På väg mot en gemensam mobbningsförebyggande plan.	
2 ENHET SOM UNDERSÖKS	Enhet i Esbo stad som undersöks Enheten svenska bildningstjänster.	
3 BESKRIVNING AV UNDERSÖKNINGEN	<p>Kort beskrivning av undersökningens innehåll och metoder (max 160 tecken). Bifoga undersökningsplan.</p> <p>Syftet med arbetet är att utreda personalens erfarenheter och behov kring mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenskspråkiga daghem. Det färdiga arbetet kommer att bidra till en ökad kunskap om mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenskspråkiga daghem samt hur det kan förbättras. Det är fyra stycken examenarbeten som samarbetar och stöder varandra i processen mot en gemensam mobbningsförebyggande plan för Esbo stads dagvård, varav en är min. Förutom teoretiska studier önskar jag att få utföra kvalitativa intervjuer på vissa av Esbo stads svenskspråkiga daghem. Vilka enheter som deltar i de konkreta intervjuerna diskuteras med enhetsansvariga. Intervjuerna görs under våren 2015. Det är frivilligt att delta i undersökningen och svaren kommer att behandlas anonymt.</p> <p>Sampling och insamlingssätt Kvalitativ intervju av personal.</p> <p>Avsikten med undersökningen ☐ Pro gradu ☐ Licenciatavhandling ☐ Doktorsavhandling ☒ Annat lärdomsprov: Examensarbete ☐ Annat, vad? Undersökningen beräknas vara färdig 30.5.2015</p>	
4 GENOMFÖRANDE AV UNDERSÖKNINGEN	Finns det bland undersökningsobjekten personer vars deltagande i undersökningen besluts av vårdnadshavare eller intressebevakare.	☐ Ja ☒ Nej Om du svarade ja, berätta under Tilläggsuppgifter hur samtycke skaffas.
	Behandlar undersökningen personuppgifter?	☐ Ja ☒ Nej
	Skapas det ett forskningsregister som är baserat på personuppgifter?	☐ Ja ☒ Nej Om du svarade ja, fyll i blanketten Uppgifter om forskningsregister.
	Används det uppgifter ur existerande register?	☐ Ja ☒ Nej Om du svarade ja, precisera under Tilläggsuppgifter.
	Är undersökningen en del av en större undersökning/projekt?	☐ Ja ☒ Nej Om du svarade ja, precisera under Tilläggsuppgifter.
	Tilläggsuppgifter	
5 UPPGIFTER OM UNDERSÖKAREN	Undersökningen utförs av (strecka under kontaktperson) <u>Laura</u> <u>Rissanen</u> Kontaktpersonens adress Telefon E-postadress	

	Organisation/enhet för vilken undersökningen utförs Socionomutbildningen på yrkeshögskolan Arcada.
	Undersökningens handledare/ansvariga ledare med kontaktuppgifter Carina Kiukas Bettina Brantberg-Ahlfors

6	Hur drar utvecklingen av stadens tjänster nytta av undersökningen? Det färdiga arbetet kommer att bidra till en ökad kunskap om mobbningsförebyggande arbete inom Esbo stads svenskspråkiga daghem samt hur det kan förbättras. Undersökningens resultat kommer också att användas av en annan examenarbetsgrupp vid bildandet av en ny gemensam mobbningsplan för Esbo stads daghem.
---	---

7 UNDERSÖKARNAS FÖRBINDELSE OCH UNDERSKRIFT	Jag förbinder mig att inte använda uppgifterna till skada för klienten, klientens närstående eller Esbo stad och att inte överlåta personuppgifterna till utomstående utan att hemlighålla dem. Jag presenterar undersökningens resultat så att enskilda personer eller familjer inte kan identifieras. Jag följer bestämmelserna i personuppgiftslagen och andra bestämmelser om behandling och hemlighållande av personuppgifter.
--	---

Ort och datum
Esbo, 2.3.2015

Underteckningar och namnförtydliganden

Laura Rissanen

8 BESLUT	☒ Undersökningstillstånd beviljas ☐ Undersökningstillstånd beviljas på följande villkor: Undersökningstillståndets nummer <i>13</i> /2015 ☐ Undersökningstillstånd beviljas inte, med följande motivering:
-------------	---

Skicka den färdiga undersökningen per e-post till samma adress som denna ansökan om undersökningstillstånd.

Sammanfattning
 Hela undersökningsrapporten

Esbo *6 13* 2015

Beslutsfattarens underskrift

Namnförtydligande

Tjänsteställning

Beviljandet av undersökningstillstånd förpliktigar inte undersökningsobjekten att delta i undersökningen. Undersökaren ska alltid förhandla särskilt med de organisationer som är föremål för undersökningen om deltagande i undersökningen och om organisationens namn ska anges i undersökningsrapporten. Utförandet av undersökningen får inte störa undersökningsobjektets verksamhet.

- 9 BILAGOR Bocka för
- Undersökningsplan
 - Uppgifter om forskningsregister
 - Annat, vad?